

LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Raport z badań ilościowych i jakościowych

Diagnoza potrzeb i potencjału pod kątem usług społecznych

Lokalne Badania Społeczne dla Gminnego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Szydłowie

GMINA
SZYDŁOWO

Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
w Poznaniu

WIELKOPOLSKA

Spis treści:

1. Wprowadzenie i metodologia	3
2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej	10
3. Analiza danych zastanych	17
4. Analiza wyników badania ilościowego	36
5. Analiza wyników badania jakościowego z lokalnymi ekspertami	56
6. Analiza wyników badania jakościowego z odbiorcami usług społecznych...	66
7. Rekomendacje i wnioski	73

1. Wprowadzenie i metodologia

Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziły badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie. Głównym celem wspomnianego przedsięwzięcia było przeprowadzenie diagnozy potencjału i potrzeb pod kątem usług społecznych w Gminie Szydłowo. Zrealizowany został cykl badawczy z zastosowaniem różnych, wzajemnie powiązanych metod i technik badawczych.

Problemy i pytania badawcze:

Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców Gminy Szydłowo i zbadanie lokalnego potencjału usługowego oraz podniesienie kompetencji kadry zamawiającego, w tym m.in:

- rodzajów usług, na które jest zapotrzebowanie,
- skali zapotrzebowania na poszczególne usługi społeczne,
- stanu zasobów w zakresie świadczenia usług społecznych m.in. przez lokalne organizacje, pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i podmioty zatrudnienia socjalnego,
- dodatkowym celem była edukacja kadry GOPS (docelowo – CUS).

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej stanie się podstawą rozwoju usług społecznych w Gminie Szydłowo, określenia sposobu ich realizacji oraz możliwości zaangażowania w ten proces różnych interesariuszy: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, biznesu i – wreszcie – samych mieszkańców. Diagnoza posłuży opracowaniu Planu Wdrażania CUS i Programu Usług Społecznych, jest również będzie niezbędnym elementem dla opracowania Planu Organizowania Społeczności Lokalnej, który powinien uwzględniać wyniki rozpoznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, uzupełniających usługi społeczne w sposób funkcjonalny. Informacje zintegrowane w raporcie wspomogą również programowanie lokalnych polityk publicznych, wyznaczając

priorytetowe kierunki interwencji. Co za tym idzie, diagnoza będzie narzędziem dla władz Gminy i innych podmiotów lokalnych, działających na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i skutecznego rozwiązywania problemów społecznych.

Kluczowe pytania badawcze:

- Jakie usługi społeczne są świadczone w Gminie Szydłowo (m.in. rodzaje usług, usługodawcy, miejsca świadczenia usług, infrastruktura usługowa)?
- Jakich usług społecznych brakuje?
- Jaki jest stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze usług społecznych?
- Jakie są zasoby i potencjały mieszkańców, grup społecznych i podmiotów lokalnych?
- Jakie podmioty świadczą usługi społeczne?
- Jakie podmioty mogłyby świadczyć usługi społeczne w przyszłości?
- Jakie są istniejące i możliwe sposoby zaangażowania różnych grup mieszkańców w proces rozwiązywania wspólnych problemów?
- Jakie są oczekiwane zasady i możliwości współpracy między podmiotami publicznymi, społecznymi i komercyjnymi?
- Jaki jest poziom aktywności społecznej i partycypacji mieszkańców?
- Jakie grupy (terytorialne i/lub kategoriałne) powinny zostać objęte pracą metodą OSŁ (Organizowanie Społeczności Lokalnej)?
- Jakie są kluczowe problemy i wyzwania społeczne?
- Jak postrzegana jest jakość życia w Gminie?

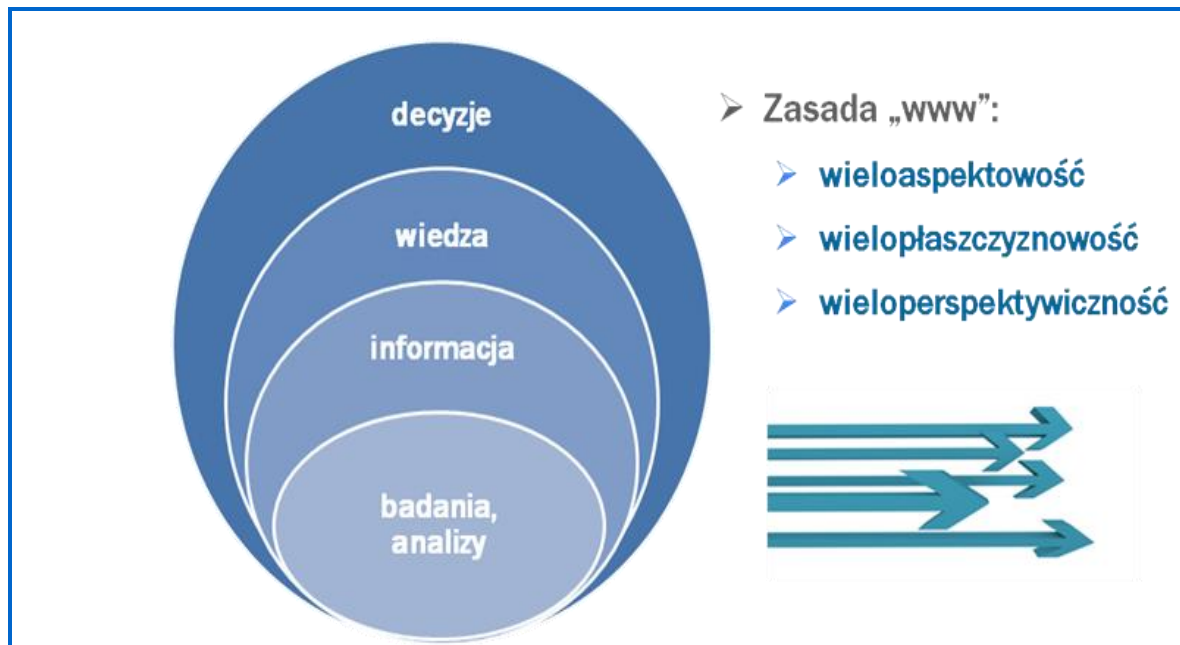
Metody, techniki i narzędzia badawcze (w tym projekty narzędzi badawczych):

Podejście metodologiczne:

W badaniu zastosowana została triangulacja metodologiczna, a więc połączenie różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Co istotne, triangulacja dotyczyła nie tylko kwestii związanych

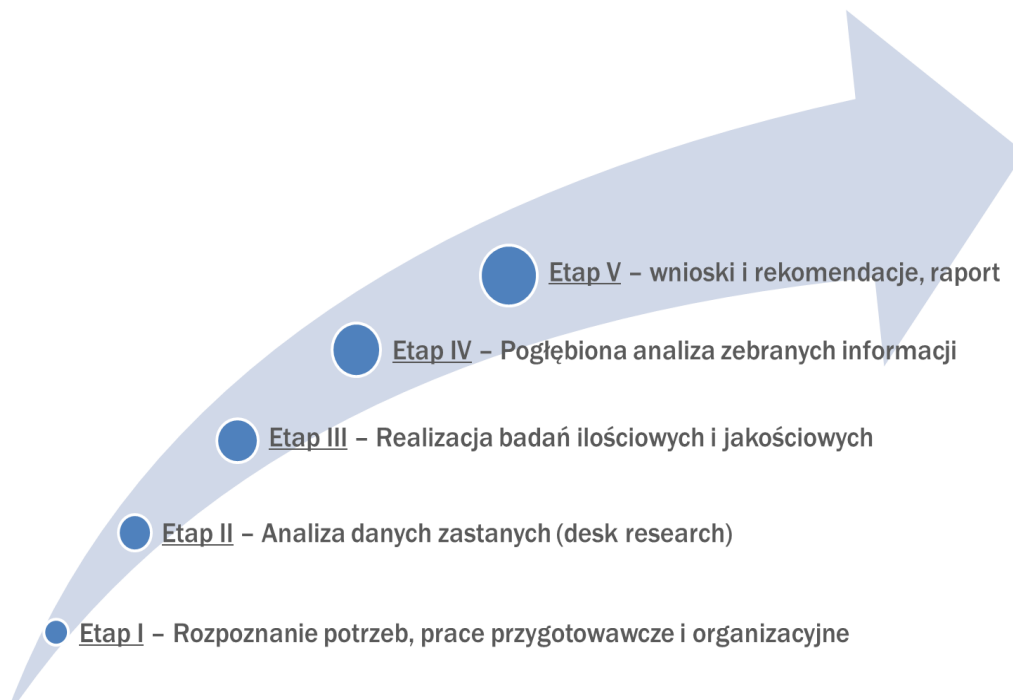
z podejściem metodologicznym, ale również powiązaniem różnych źródeł danych oraz perspektyw (grup docelowych). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy, przyczyniając się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji.

Ilustracja 1. Podejście badawcze oparte na zasadzie trzech „w”

Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”). Innymi słowy, niniejszy projekt badawczy miał charakter kompleksowego, wieloetapowego i rozłożonego w czasie przedsięwzięcia. Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie danych statystycznych, przydatnych do zdiagnozowania sytuacji pod kątem sposobu świadczenia i organizacji usług społecznych w Gminie Szydłowo. Badania jakościowe dostarczyły bardziej szczegółowych informacji, które pozwoliły na uzyskanie pogłębionej wiedzy, m.in. z perspektywy lokalnych ekspertów, usługodawców, a także (różnych grup) odbiorców usług społecznych.

Ilustracja 2. Ogólny schemat procesu badawczego

Nawiązując do powyższych zagadnień, zrealizowane przedsięwzięcie objęło następujące obszary badawcze:

- kapitał społeczny, aktywność, partycypacja, włączanie mieszkańców,
- ocena jakości życia,
- ranking problemów społecznych,
- potencjały i zasoby społeczności lokalnej,
- korzystanie z usług społecznych i poziom satysfakcji,
- ocena jakości pracy dotychczasowych i potencjału usługodawców,
- zapotrzebowanie na usługi społeczne,
- określenie grup docelowych i ich potrzeb,
- kwestia odpłatności usług,
- pakiety usług i sposób ich świadczenia,
- relacje OPS/CUS z podmiotami zewnętrznymi i współpraca z usługodawcami,
- komunikacja społeczna, edukacja, upowszechnianie wiedzy.

Metody i etapy badawcze:

- Analiza danych zastanych (desk research),
- Badanie ilościowe, miks metodologiczny CAWI + PAPI, N=320,
- Badanie jakościowe:
 - ✓ warsztaty *Service Design* z wybranymi grupami odbiorców usług społecznych, N=4,
 - ✓ Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) z lokalnymi ekspertami: przedstawicielami OPS, pracownikami innych instytucji, lokalnymi liderami, przedstawicielami dotychczasowych i potencjalnych wykonawców usług społecznych, N=20.

Tabela 3. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Procedura badawcza	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI + PAPI	N=320
Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI)	20 IDI (lokalni eksperci)
Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI)/Service Design	N=4 (wybrane grupy odbiorców usług społecznych): - seniorzy - osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny - rodziny z dziećmi - dzieci i młodzież
Konsultacje społeczne	

W ramach niniejszego cyklu zrealizowane zostały następujące etapy badawcze:

Analiza danych zastanych (desk research):

Analiza danych zastanych (desk research) jest metodą, która została zastosowana w początkowej fazie procesu i posłużyła m.in. integracji oraz syntezie dostępnych informacji, związanych z przedmiotem badań. W tym celu skorzystano z dostępnych źródeł informacji: danych statystycznych, dokumentów strategicznych i programowych, raportów

z badań, analiz i innych podobnych opracowań, a także informacji zamieszczonych na stronach internetowych Gminy oraz w portalach społecznościowych. Tę część analizy należy potraktować jako etap przygotowawczy, który dostarczył tzw. tła badawczego, przyczyniając się do skonstruowania optymalnych narzędzi badawczych. Ponadto zebrane zostały informacje na temat infrastruktury społecznej Gminy, w tym usługodawców oraz świadczonych usług społecznych.

Badanie ilościowe: Komputerowo Wspomagane Wywiady Internetowe (CAWI) z możliwością zbierania ankiet w lokalnych instytucjach w formie papierowej (PAPI):

Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy (CAWI) polega na samodzielnym wypełnieniu kwestionariusza przez respondentów w formie elektronicznej. Badani otrzymują link wraz z zaproszeniem do udziału w ankiecie. Wyniki są zapisywane w systemie, na serwerze wykonawcy. Dodatkowo część ankiet zbierano w formie papierowej (w lokalnych instytucjach i podmiotach).

Zrealizowane zostało badanie na losowo-kwotowej próbie 320 mieszkańców Gminy Szydłowo, odzwierciedlającej strukturę badanej populacji ze względu na wiek i płeć. Wyniki ww. pomiarów (uzyskane z wykorzystaniem różnych technik badawczych: internetowej i papierowej) zostały zagregowane do jednej bazy danych, a następnie przeprowadzono stosowne procedury obliczeniowe. Przeprowadzona została procedura ważenia danych, a więc wyrównania proporcji kluczowych parametrów zrealizowanej próby w taki sposób, aby odzwierciedlały one strukturę badanej populacji (ze względu na płeć, wiek i miejsce zamieszkania). Uzyskane rezultaty były analizowane m.in. ze względu na takie zmienne, jak np. okres zamieszkiwania w Gminie, podejmowanie różnych form aktywności społecznej, ocena jakości życia, a także miejsce zamieszkania (sołectwo), wykształcenie, czy sytuacja zawodowa. Przeprowadzone zostały analizy statystyczne, przy czym tego rodzaju dane analizowane są na 95-procentowym poziomie istotności (w uproszczeniu - jest to prawdopodobieństwo, że obserwowane różnice czy zależności nie są rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych).

Badanie jakościowe: Warsztaty *Service Design* (SD) z wybranymi grupami odbiorców usług społecznych:

Warsztaty polegają na przeprowadzeniu przez moderatora dyskusji z zaproszonymi wcześniej respondentami. Każdy z wywiadów potrwał ok. 100-120 minut. Dyskusja została przeprowadzona według opracowanego wcześniej scenariusza, czasami zawierającego także dosłowną treść pytań, a jej przebieg zostanie zarejestrowany. W spotkaniach wzięło udział po 6-12 osób. Badania zostały zrealizowane w trybie spotkań bezpośrednich. Podczas wywiadów wykorzystano techniki projekcyjne z obszaru *Service Design* (społeczne projektowanie usług), zaczerpnięte z metodologii *Design Thinking*¹. Łącznie przeprowadzone zostały 4 warsztaty:

- seniorzy,
- osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny,
- przedstawiciele rodzin z dziećmi,
- dzieci i młodzież.

Badanie jakościowe: Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) z usługodawcami, lokalnymi liderami, osobami kluczowymi, przedstawicielami władz lokalnych:

Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) (z ang. *Individual In-Depth Interviews*) są jedną z najbardziej popularnych metod badań jakościowych, polegającą na przeprowadzeniu serii szczegółowych rozmów z respondentami, którzy dobierani są w sposób celowy, zgodny z założonym celem badawczym. Zastosowanie tej metody umożliwiło dotarcie do bardzo szczegółowych informacji. Wywiady pogłębione przeprowadzone zostały przez wyspecjalizowanych badaczy, posiadających wiedzę, doświadczenie i umiejętności psychologiczne. Tę część badania zrealizowano

¹ *Design thinking* to metoda rozwiązywania problemów nastawiona na innowacje, bazująca na pracy zespołowej. Metoda ta to połączenie podejścia do wypracowywania rozwiązań, które ceni sobie otwartość, ciągłe ulepszanie, uczenie się od innych, badanie potrzeb odbiorców, ze strukturą procesu – są to konkretne kroki i działania, którymi dochodzimy do rozwiązania problemu. Źródło: <https://www.dt-institute.pl/blog/co-to-jest-design-thinking/>, data dostępu: 14.11.2023 r.

z zastosowaniem bezpośredniej lub telefonicznej formy kontaktu (Telefoniczne Wywiady Pogłębione – TDI). Zbadani zostaną przedstawiciele lokalnych instytucji (w tym GOPS i Urzędu Gminy Szydłowo), realizatorzy usług społecznych (np. organizacji pozarządowych), lokalni liderzy, społecznicy, osoby kluczowe. Zrealizowana próba badawcza wyniosła N=20 respondentów, spełniających ww. kryteria rekrutacyjne.

2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej

Konieczność rozwoju usług społecznych stanowi odpowiedź na aktualne wyzwania społeczne w Polsce i Unii Europejskiej. Rozwiązania oparte na usługach społecznych (szerzej publicznych) bardziej pasują do postindustrialnej rzeczywistości i nowego modelu społecznego. Dlatego współcześnie termin państwo opiekuńcze (*welfare state*) coraz częściej zastępuje się pojęciem „*social services state*” (państwo usług społecznych), bardziej oddającym specyfikę skoncentrowaną na usługach polityki społecznej. W stopniowo wyłaniającym się nowym podejściu do polityki społecznej warto zaznaczyć przynajmniej trzy istotne trendy, które są realnym powodem do inwestowania w sektor usług społecznych.

- różnorodność instytucjonalna w dostarczaniu i produkcji usług społecznych (*welfare pluralism*):

Odpowiedzialność za realizację zadań i usług społecznych rozkłada się na większą liczbę podmiotów działających w ramach różnych sektorów. Pluralizacja dotyczy szczególnie trzech obszarów – po pierwsze, instytucji realizujących zadania społeczne, po drugie, instrumentów finansowania, po trzecie, form i sposobów realizacji, czyli usług społecznych. Zakłada się, że w celu większej skuteczności działań społecznych administracja publiczna powinna w większym stopniu wykorzystywać aktywne społeczeństwo obywatelskie (np. poprzez tworzenie partnerskich relacji między państwem a organizacjami pozarządowymi). Z kolei na styku rynku i polityki społecznej tworzy się specyficzna forma przedsiębiorczości – ekonomia społeczna.

- ekonomizacja usług społecznych:

Kolejnym ważnym kierunkiem współczesnej polityce społecznej jest postępujący proces jej ekonomizacji. Polega on na powiązaniu różnych aktywizujących działań polityki społecznej z rynkiem pracy. Praca staje się kluczem do rozwiązywania różnorodnych problemów ekskluzji społecznej i ubóstwa, gdyż poprzez działania aktywizujące próbuje się rozwiązywać różnorodne kwestie socjalne dzięki integracji ludzi z rynkiem pracy. Z pewnością odpowiedzią na tę potrzebę są rozwiązania realizowane w duchu ekonomii społecznej.

Ekonomizacja polityki społecznej to także wprowadzanie do niej różnorodnych mechanizmów, które są związane z rozwiązaniami klasycznie rynkowymi. Chodzi tu przede wszystkim o takie procesy jak prywatyzacja i urynkowienie zadań społecznych, wprowadzanie konkurencyjności wśród producentów i dostawców świadczeń społecznych. Pojawia się też zjawisko tzw. quasi rynków w sferze społecznej, na których motywem działania nie musi być chęć zysku; z kolei nabywcy (klienci) nie używają własnych zasobów; źródłem finansowania pozostają bardzo często środki publiczne.

- uspołecznienie usług społecznych:

W nowych podejściach do polityki społecznej zauważa się, że do pozytywnej zmiany roli i znaczenia usług społecznych przyczynia się w poważnym stopniu ich uspołecznienie, czyli wykorzystanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej. Można nawet stwierdzić, że sektor ekonomii społecznej (rozumiany szeroko czyli łącznie z organizacjami (pozarządowymi) jest właściwie niezastąpiony, ze względu na fakt, że szybciej i skuteczniej dociera do odbiorców pomocy, jest bardziej elastyczny, innowacyjny, efektywniejszy finansowo. Ponadto sektor ekonomii społecznej łączy świadczenie usług społecznych z zacieśnianiem więzi społecznych i pogłębiania integracji społecznej, a także ze wzmacnianiem społeczeństwa obywatelskiego.

Kreowanie koncepcji usług społecznych przez Unię Europejską

Komisja Europejska scharakteryzowała obszar tzw. usług interesu ogólnego w Zielonej Księdze (Green Paper Services on General Interest 2003) oraz Białej Księdze (White Paper Services on General Interest 2004) wskazując, że zagadnienia związane z usługami stanowią dla instytucji europejskich niezwykle ważny obszar rozwoju polityki społecznej. Usługi w interesie ogólnym (*Services of General Interest*), obejmują usługi zarówno o charakterze gospodarczym jak i niegospodarczym. Są to usługi, które bez interwencji publicznej nie byłyby świadczone, lub byłyby świadczone na innych warunkach. Realizowanie takich usług na zlecenie władzy publicznej wpływa na ich jakość, oraz umiarkowaną cenę z uwagi na dofinansowanie ze źródeł publicznych.

Z kolei usługi społeczne użyteczności publicznej są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego. Dokument uzupełniający do komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku „Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie” KOM (2007) 725. wskazuje, że usługi społeczne są środkiem do osiągnięcia następujących celów:

- są to usługi zorientowane na osobę, przeznaczone do zaspokajania życiowych potrzeb człowieka, zwłaszcza potrzeb słabszych grup w społeczeństwie,
- zapewniają ochronę przed ogólnymi i szczególnymi zagrożeniami dla życia oraz pomagają w realizacji osobistych wyzwań i w sytuacjach kryzysowych,
- świadczone są również na rzecz rodzin, w kontekście zmiany wzorców rodziny, wspierania ich roli w opiece nad młodymi i starszymi członkami rodziny, jak również nad osobami niepełnosprawnymi, oraz kompensują ewentualny rozpad rodzin,
- są to kluczowe instrumenty ochrony podstawowych praw człowieka i ludzkiej godności; przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia i tworzenia równych szans dla wszystkich.

W realizacji usług społecznych użyteczności publicznej Komisja Europejska przewiduje preferencję dla konkretnych lokalnych realizatorów. Obok dotychczasowych

klauzul społecznych pozwalających, by wykonawca do realizacji zamówienia publicznego zatrudnił osoby mające utrudniony dostęp do rynku pracy (art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych) dodatkowo preferowane będzie wsparcie kierowane do lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Usługi tego rodzaju powinny być zorganizowane w następujący sposób:

- zaspokojenie wielorakich potrzeb poszczególnych jednostek wymaga wszechstronności i personalizacji usług socjalnych, które muszą być opracowane i świadczone w sposób zintegrowany; często między odbiorcą usługi i usługodawcą istnieje osobista relacja,
- przy definiowaniu i świadczeniu usługi trzeba uwzględniać różnorodność ich adresatów,
- usługi socjalne świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa charakteryzuje często asymetryczny stosunek między usługodawcami i beneficjentami, odmienny od relacji mających miejsce między dostawcą handlowym a konsumentem,
- z uwagi na fakt, że usługi te często osadzone są w (lokalnych) tradycjach kulturowych, wybiera się rozwiązania dostosowane do szczególnych cech lokalnej sytuacji, gwarantujące bliskość między usługodawcą a użytkownikiem, zapewniając jednocześnie równy dostęp do usług na całym terytorium,
- usługodawcy często potrzebują dużej autonomii, by zaspokoić różne i zmieniające się potrzeby socjalne,
- z reguły usługi te opierają się na zasadzie solidarności i w dużym stopniu są one uzależnione od publicznego finansowania, co zapewnia równy dostęp, niezależnie od stanu posiadania czy dochodów,
- usługodawcy nienastawieni na zysk oraz pracownicy wolontariatu często odgrywają ważną rolę w świadczeniu usług socjalnych, wyrażając tym samym postawę obywatelską i przyczyniając się do integracji społecznej, spójności społecznej wspólnot lokalnych oraz do solidarności międzypokoleniowej.

Wprowadzenie usług społecznych jako kategoria obrotu prawnego w Polsce

W 2019 r. po przyjęciu przez Sejm RP ustawy „O realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych” (19.07.2019 r.) nastąpiło uporządkowanie definicyjne i prawne sfery usług społecznych. Do tej pory pojęcie „usługi społeczne” było powszechnie używane w dyskursie naukowym i literaturze przedmiotu, ale było nieobecne w krajowym obrocie prawnym. Wprowadzenie legalnej definicji usług społecznych ma charakter opisowy i polega na wyliczeniu usług zaliczanych do tej kategorii. Definicją, z założenia, objęte zostały wszystkie usługi pomocy społecznej (w tym praca socjalna), ale także inne usługi, a w pierwszej kolejności asystentura rodziny i usługi opiekuńcze dla seniorów.

„Usługi społeczne” jako pojęcie prawne jest kategorią szerszą niż „usługi pomocy społecznej”, ale węższą niż „usługi świadczone w interesie ogólnym” czy „usługi użyteczności publicznej”. Kategorią tą zostały objęte usługi świadczone w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami. Zakres przedmiotowy pojęcia „usługi społeczne” został powiązany z definicją legalną zawodów pomocowych w ten sposób, że docelowo usługami społecznymi będą usługi świadczone co do zasady przez przedstawicieli zawodów pomocowych. Zapisy dotyczące zawodów pomocowych ujęte są w odrębnej ustawie regulującej funkcjonowanie Centrów Usług Społecznych. Celem tego aktu prawnego jest integracja i profesjonalizacja usług społecznych i zarazem zwiększenie elastyczności władz samorządowych w organizacji ich świadczenia na poziomie lokalnym i w konsekwencji – zapewnienie mieszkańcom szerszej i łatwiejszej dostępności tychże usług.

Definicja legalna ma charakter opisowo-enumeratywny. Usługi społeczne to:

- działania podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców,
- z zakresu 14 obszarów kompetencyjnych gminy, które zostały wymienione poniżej,
- na podstawie ustaw, których przykłady również zostały przedstawione poniżej,

- są świadczone przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych.

Usługi społeczne to termin szerszy niż usługi pomocy społecznej, ale węższy niż usługi użyteczności publicznej. Obejmują problematykę z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób z niepełnosprawnością,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Usługi społeczne odnoszą się w szczególności do następujących ustaw:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 2) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 5) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym,
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu

alkoholizmowi,

8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,

9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

10) ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe,

11) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

12) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,

13) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,

14) ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie,

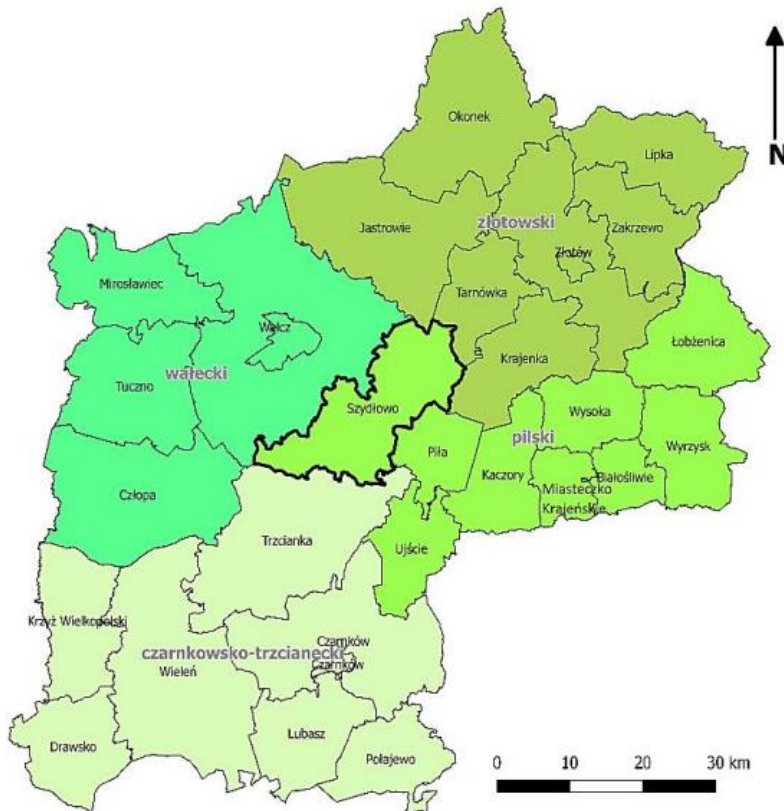
15) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,

16) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

17) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

3. Analiza danych zastanych

Grafika 4. Mapa obrazująca położenie Gminy Szydłowo²

Szydłowo jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, która graniczy od północy z województwem zachodniopomorskim. Gmina wchodzi w skład powiatu pilskiego, który tworzy wraz z sąsiednimi gminami: Białosłiwie (gmina wiejska), Kaczory, Łobżenica, Miasteczko Krajeńskie, Ujście, Wyrzysk, Wysoka (gminy miejsko-wiejskie) oraz Piła (gmina miejska). Gmina Szydłowo jest położona w zbliżonej odległości (około 110 km) od takich miast, jak Bydgoszcz czy Gorzów

² Strategia Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020-2030, Szydłowo, 2019, str. 16

Wielkopolski. Odległość od stolicy regionu – Poznania wynosi przeszło 115 km. Powierzchnia Gminy obejmuje obszar 267 km².

Tabela 5. Stan ludności w Gminie Szydłowo na tle sąsiednich JST, województwa i kraju³

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	38411148	38382576	38088564	37907704	37766327
WIELKOPOLSKIE	3493969	3498733	3507042	3500030	3493577
Powiat pilski	136621	136112	132936	131991	131265
Szydłowo	9074	9196	9279	9418	9580
Białośliwie	4879	4852	4585	4557	4566
Tarnówka	3075	3009	2941	2949	2971

W populacji mieszkańców Gminy Szydłowo udział kobiet i mężczyzn jest niemal identyczny. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców systematycznie się zwiększa. Powyższe zjawisko jest sprzeczne z dominującym trendem w okolicznych jednostkach samorządu terytorialnego, a także w całym regionie oraz na poziomie ogólnokrajowym. Z dużym prawdopodobieństwem wspomniane zjawisko utrzyma się w dłuższej perspektywie - według prognoz długoterminowych, populacja Gminy w roku 2030 ma wynosić ponad 10 000 osób, jednakże predykcje dotyczące tej liczby mogą być zaniżone. Co istotne, wielu nowych mieszkańców Gminy zameldowanych jest w poprzednich miejscach pobytu, głównie ze względu na możliwość skorzystania z dostępu do ważnych usług, jak np. zapisanie dziecka do przedszkola lub żłobka. W związku z tym władze Gminy zaimplementowały Zarządzenie nr 5/2022 Wójta Gminy Szydłowo z dnia 12 stycznia 2022 r. w sprawie ogłoszenia konkursu pn. „Jestem zameldowany – jestem fair”, którego celem było zachęcenie osób zamieszkujących na terenie Gminy Szydłowo do zameldowania się na pobyt stały⁴.

Jak wynika z danych demograficznych przytoczonych w „Strategii Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020-2030”, już w latach 2014-2019 odnotowano wzrost liczby mieszkańców o 436 osób, ponadto wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁴ Załącznik do Zarządzenia nr 5/2022 Wójta Gminy Szydłowo z dnia 12 stycznia 2022 r., str. 1

pod koniec roku 2018 roku wyniósł 1,11 i w porównaniu z gminami wiejskimi w powiecie pilskim, dane dla Gminy Szydłowo kształtowały się na średnim poziomie. Dodatkowo, według stanu na koniec roku 2018 w Gminie zanotowano najwyższe wśród gmin wiejskich w powiecie pilskim saldo migracji (na poziomie 8,98), co według autorów „Strategii” może być potencjalnym czynnikiem ograniczającym wzrost liczby ludności w dłuższej perspektywie⁵.

Kolejnym istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2022 roku 21,8 proc. mieszkańców Gminy Szydłowo stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, 61,8 proc. – osoby w wieku – produkcyjnym, natomiast 16,4 proc. w wieku poprodukcyjnym⁶. W dłuższej perspektywie można zauważyć, że sukcesywnie zwiększa się udział zarówno osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w populacji, natomiast maleje procent ludności w wieku produkcyjnym. Wzrost udział ludności w wieku przedprodukcyjnym jest charakterystyczną cechą Gminy Szydłowo, natomiast tendencja „starzenia się” społeczeństwa występuje również na poziomie powiatu, regionu i kraju, ponadto – według wszelkich dostępnych prognoz – ma ona charakter trwały i będzie kontynuowana w przyszłości.

Pomoc społeczna

W roku 2022 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowie udzielił wsparcia 923 osobom. W porównaniu z rokiem 2016, liczba odbiorców pomocy zwiększyła się o 456 osób. W 2022 r. rozdysponowano 4 886 świadczeń niepieniężnych i 683 świadczeń pieniężnych, które zostały przyznane – odpowiednio - 43 i 102 osobom. W porównaniu z rokiem 2018 liczba osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych zmniejszyła się o 23, natomiast liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych - o 34. Najczęściej wskazywanymi powodami, na podstawie których udzielono pomocy były: ubóstwo (2 583), niepełnosprawność (2 454), bezrobocie (1 682), bezradność w sprawach opiekuńczo-

⁵ „Strategia Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020-2030”, Szydłowo, 2019, str. 24-26

⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

wychowawczych w rodzinach niepełnych (1 478) oraz długotrwała lub ciężka choroba (1 390). W roku 2022 kwota świadczeń pieniężnych wyniosła 362 091,32 zł (w tym przypadku odnotowano wzrost w stosunku do roku 2018)⁷. Pracę socjalną zrealizowano w 467 rodzinach, przy czym liczba osób w rodzinie wyniosła 899⁸.

Tabela 6. Powody przyznania pomocy społecznej w 2022 r.⁹

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
UBÓSTWO	60
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	55
BEZROBOCIE	48
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	41
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	20
ALKOHOLIZM	18
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	16
ZDARZENIE LOSOWE	8
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	7
BEZDOMNOŚĆ	5
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	5
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIELNE	4
PRZEMOC W RODZINIE	4
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIELNOŚCI	3
NARKOMANIA	2
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	1

W 2022 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm. W ramach wsparcia udzielanego przez GOPS realizowane są ustawowe świadczenia i usługi w postaci: zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zapewnienia schronienia i wydawania posiłku,

⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2022, str. 16-25

⁸ Tamże, str. 38

⁹ Tamże, str. 24

zasiłków pielęgnacyjnych, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, specjalnych zasiłków opiekuńczych, zasiłków dla opiekuna czy świadczeń alimentacyjnych¹⁰.

W roku 2022 zasiłek wychowawczy wypłacono 1 147 rodzinom (o 105 rodzin mniej, niż w roku poprzednim) na łączną kwotę 4 835 424,26 zł (spadek o 6 309 873,74 zł w stosunku do roku 2021). W 2022 roku 448 rodzin pobierało świadczenie wychowawcze w ramach programu „Rodzina 500+” (wartość ta zmalała o 69 rodzin), których łączna wartość wyniosła 648 555,62 zł (również zanotowano spadek o 68 975,15 zł). Innym ważnym zadaniem jest wypłacanie świadczeń rodzinnych. W 2022 roku średnia miesięczna liczba rodzin, które skorzystały z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, a także rodzin korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka wyniosła 120, a kwota przyznanych z tego tytułu świadczeń wyniosła 618 546,88 zł (w 2021 - 714 555,84 zł; w 2020 - 867 143,26 zł; w 2019 - 969 863,91 zł).

Poniżej prezentujemy dane na temat korzystania z pomocy społecznej w szerszym kontekście, tj. w ujęciu porównawczym.

Tabela 7. Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców¹¹

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022
POLSKA	416	373	344
WIELKOPOLSKIE	387	350	333
Powiat pilski	498	448	424
Szydłowo	264	275	263
Białośliwie	559	412	452
Tarnówka	703	601	626

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obejmują zasięg korzystania z pomocy społecznej, a więc udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji. Wyraźnie widać, że przedmiotowy wskaźnik dla Gminy Szydłowo w roku 2022 wynosi 263 i tym samym jest najniższym spośród danych dla sąsiednich gmin wiejskich, powiatu, województwa wielkopolskiego i kraju. Wartość ta minimalnie zmniejszyła się w stosunku do roku 2021.

¹⁰ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2022, str. 40-42

¹¹ Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 8. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej¹²

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022
POLSKA	762,536	704,117	656,746
WIELKOPOLSKIE	66,519	62,186	60,283
Powiat pilski	3,116	2,885	2,723
Szydłowo	133	140	156
Białośliwie	104	86	89
Tarnówka	97	77	77

Dane prezentowane w powyższej tabeli zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały z pomocy społecznej. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej, to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług (za pośrednictwem GOPS) zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W roku 2022 w Gminie Szydłowo z różnego rodzaju wsparcia oferowanego przez pomoc społeczną skorzystało 156 gospodarstw domowych. W porównaniu do poprzednich lat (2021 i 2020) liczba ta zwiększyła się w niewielkim stopniu.

Ochrona zdrowia

Poniżej prezentujemy najważniejsze informacje z obszaru ochrony zdrowia. W tabeli zostało zestawienie placówek medycznych, funkcjonujących w Gminie.

Tabela 9. Placówki medyczne z siedzibą na terenie Gminy Szydłowo¹³

Lp.	Nazwa placówki medycznej	ulica	miejsowość
1	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ ANDRZEJ STAŃCZAK	Jaraczewo 4	Jaraczewo
2	Magdalena Pacholec	Kasztanowa 34	Dolaszewo
3	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ JAN OLSZEWSKI	Kościuszkowców 4	Stara Łubianka

¹² Bank Danych Lokalnych GUS

¹³ Źródło: Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą,
<https://rpwdl.ezdrowie.gov.pl/RPM/RegistryList?page=2>, data dostępu: 7.11.2023 r.

Powyższe zestawienie zostało pozyskane z Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą (według stanu na 7.11.2023 r.), jednak warto zaznaczyć, że nie jest ono w pełni aktualne (nie wszystkie wymienione podmioty prowadzą obecnie działalność).

Z kolei według Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2022 w powiecie pilskim funkcjonowały 4 przychodnie POZ podległe samorządowi terytorialnemu, przy czym żadna z nich nie była zlokalizowana w Gminie Szydłowo¹⁴.

Tabela 10. Liczba przychodni ogółem, praktyki lekarskie, przychodnie na 10 tys. ludności w roku 2022¹⁵

Jednostka terytorialna	przychodnie ogółem	praktyki lekarskie w miastach	praktyki lekarskie na wsi	przychodnie na 10 tys. ludności
POLSKA	22,601	2,576	902	6
WIELKOPOLSKIE	1,976	324	94	6
Powiat pilski	66	28	2	5
Szydłowo	1	0	1	1
Białośliwie	1	0	0	2
Tarnówka	1	0	0	3

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie jest najniższy spośród wszystkich jednostek terytorialnych ujętych w powyższym zestawieniu.

Powyższe dane (gromadzone przez instytucje statystyki publicznej) ukazują niepełny obraz sytuacji, np. brakuje informacji na temat stanu personelu medycznego (liczby etatów przeliczeniowych lekarza, pielęgniarki lub położnej) w relacji do liczby mieszkańców oraz liczby zadeklarowanych pacjentów do poszczególnych jednostek ochrony zdrowia w przeliczeniu na populację. Ponadto nie wiemy, ilu mieszkańców korzysta z usług medycznych poza terenem Gminy i odwrotnie – ilu mieszkańców sąsiednich jednostek administracyjnych korzysta z usług ochrony zdrowia na terenie Gminy Szydłowo. Z pewnością obszar ochrony zdrowia powinien zostać objęty osobną analizą.

¹⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁵ Tamże

Tabela 11. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną w roku 2022¹⁶

POLSKA	3,240
WIELKOPOLSKIE	2,921
Powiat pilski	2,679
Szydłowo (2)	0
Białośliwie (2)	2,283
Tarnówka (2)	0

Bank Danych Lokalnych nie posiada informacji na temat aptek ogólnodostępnych na terenie Gminy Szydłowo, jednakże zgodnie z informacją znajdującą się na stronie internetowej UG Szydłowo, w Gminie funkcjonują 2 punkty apteczne¹⁷.

Rewitalizacja

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłowo na lata 2016-2020 (GPR) wskazuje obszary zdegradowane, w których występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Znajdują się one w następujących sołectwach, wskazanych malejąco, od największej liczby występujących negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz przynajmniej jednej, innej sferze (gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych)¹⁸:

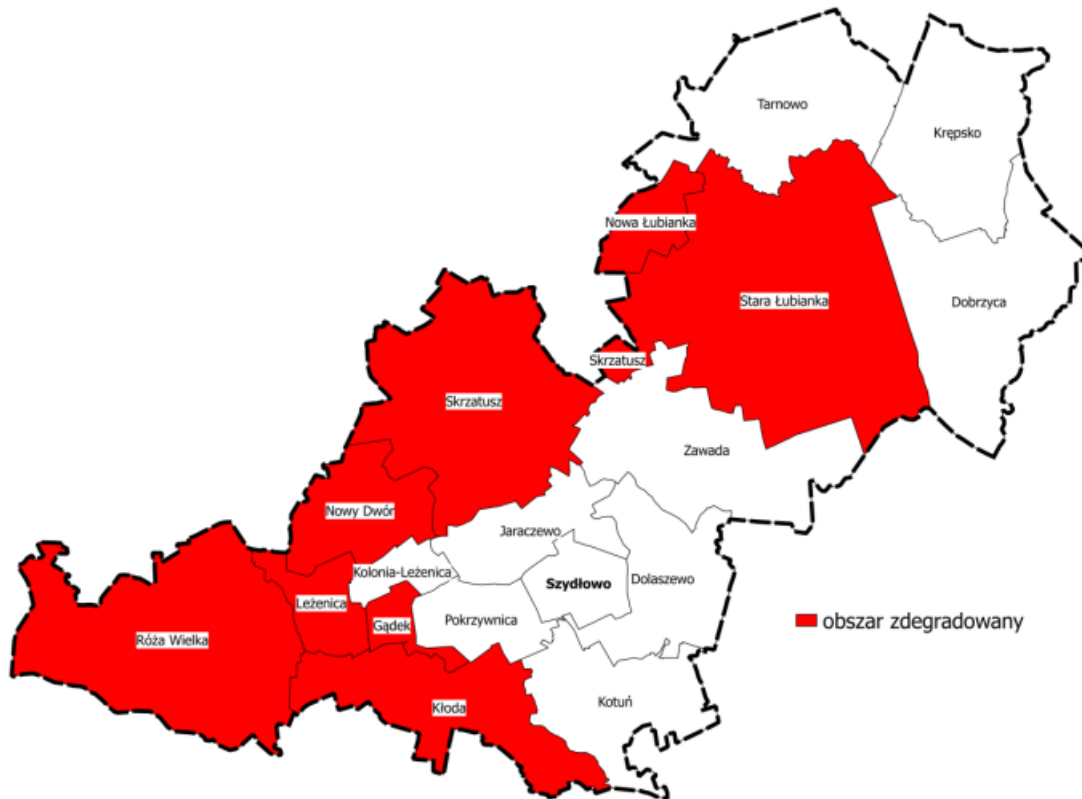
- Skrzatusz
- Gądek
- Kłoda
- Leżenica
- Nowy Dwór
- Róża Wielka
- Stara Łubianka
- Nowa Łubianka.

¹⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁷ Źródło: <https://szydlowo.pl/apteki.html>

¹⁸ Zgodnie z przyjętą metodologią w dokumencie „Gminny Program Rewitalizacji na lata 2016-2020 dla Gminy Szydłowo”, str. 31-32

Ilustracja 12. Mapa obszaru zdegradowanego gminy Szydłowo¹⁹

W wyniku przeprowadzonej diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego, został wyznaczony obszar rewitalizacji dotyczący terenu jednostki referencyjnej gminy obejmującego swoim zasięgiem strefę zabudowaną sołectw: Gądek, Kłoda, Nowa Łubianka, Róża Wielka i Stara Łubianka. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych w następujących sferach: środowiskowej (m.in. duży udział wyrobów zawierających azbest, niska świadomość ekologiczna), technicznej (m.in. brak dostępu do sieci wodociągowej), przestrzenno-funkcjonalnej (m.in. brak lub zbyt mała ilość placówek przedszkolnych); gospodarczej (niewielka liczba lub brak aktywnych podmiotów gospodarczych) i społecznej (m.in. występowanie zjawiska obciążenia demograficznego, wysoki odsetek zarejestrowanych osób bezrobotnych, duża koncentracja osób korzystających z wsparcia pomocy społecznej, niska aktywność

¹⁹ Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłowo na lata 2016–2020, str. 32

społeczna)²⁰. Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 1,84 km² (0,69 proc. powierzchni ogółem gminy) i w 2017 r. był zamieszkały przez 2398 mieszkańców (28,9 proc. populacji gminy).

Rynek pracy

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje odnośnie sfery gospodarczej, a także kondycji lokalnego rynku pracy w Gminie Szydłowo. Warto zaznaczyć, że niektóre dane dotyczące drugiej z wymienionych kwestii są zbierane w ujęciu powiatowym.

Tabela 13. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców w roku 2022²¹

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1 323	942
WIELKOPOLSKIE	1 406	1 027
Powiat pilski	1 100	856
Szydłowo	1 239	1 052
Białośliwie	863	683
Tarnówka	818	643

Powyższe dane pokazują, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności jest niższa od wartości wskaźników ogólnopolskich i regionalnych, natomiast wyższa od danych powiatowych oraz dla sąsiednich JST. Również liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w Gminie jest istotnie wyższa od wskaźników dla sąsiednich JST, powiatu i kraju, zaś zbliżona do wartości dla województwa wielkopolskiego.

²⁰ Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłowo 2016-2020 str. 83-91

²¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w proc.)²²

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	5.8	5.2	6.3	5.8	5.2
WIELKOPOLSKIE	3.2	2.8	3.7	3.2	2.9
Powiat pilski	4.5	4.4	5.5	4.7	4.3
Powiat chodzieski	6.8	7.2	8.2	7.5	7.0
Powiat złotowski	6.9	5.6	6.0	4.8	4.8

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dla poszczególnych gmin (w tym Gminy Szydłowo). Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatu pilskiego na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. Stopa bezrobocia dla powiatu pilskiego jest zdecydowanie wyższa od wskaźników dla województwa wielkopolskiego. Jednocześnie sytuacja na lokalnym rynku pracy jest korzystniejsza w porównaniu do powiatów: chodzieskiego i złotowskiego, a także na tle danych ogólnokrajowych. Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Do roku 2019 obserwujemy stabilizację lub poprawę sytuacji na rynku pracy w ujęciu krajowym i regionalnym. Powyższa tendencja uległa odwróceniu w roku 2020, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Począwszy od roku 2021, zauważalny jest trend spadkowy stopy bezrobocia, zarówno na poziomie powiatowym, jak i regionalnym oraz ogólnokrajowym.

Tabela 15. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych²³

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	968 888	866 374	1 046 432	895 203	812 301
WIELKOPOLSKIE	50 867	46 313	60 958	49 850	46 289
Powiat pilski	2 429	2 349	2 931	2 372	2 196
Szydłowo	169	162	180	154	121
Białośliwie	75	84	111	112	83
Tarnówka	107	83	104	88	111

²² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS²³ Tamże

W roku 2022 w Gminie Szydłowo zarejestrowanych było 121 osób bezrobotnych. W tej grupie były 62 kobiety i 59 mężczyzn. 20 osób nie przekroczyło 30. roku życia, zaś 38 osób miało więcej niż 50 lat, ponadto odnotowano 36 długotrwale bezrobotnych.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile na koniec roku 2022 w powiecie pilskim zarejestrowanych było 2 196 bezrobotnych, w tym 1 223 kobiet (56 proc. ww. populacji), a także 355 osób z prawem do zasiłku (16 proc. zarejestrowanych bezrobotnych). W grupie zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie pilskim najczęściej występują osoby długotrwale bezrobotne (804, czyli niecałe 37 proc.), osoby powyżej 50. roku życia (586 osoby, co stanowi ok. 27 proc.) oraz osoby do 30. roku życia (522 osób, co wyniosło niemal 24 proc.)²⁴.

Niektóre z wymienionych grup społecznych określane są mianem pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czy też defaworyzowanych. W tym miejscu warto doprecyzować pojęcie defaworyzacji. *„Grupy wykluczone – inaczej (...) defaworyzowane, grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy, czy też grupy problemowe na rynku pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. wtórnym (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwale bezrobocie). Do niektórych grup wykluczonych zaliczamy całe grupy społeczne (np. młodzież), a czasem osoby (...) z bardzo specyficznymi problemami (np. opuszczające zakłady karne)...”²⁵.*

Aktywność społeczna

Jednym z wyznaczników aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. W gminie Szydłowo działa 65 stowarzyszeń, klubów, fundacji i innych podmiotów non-profit²⁶. W kontekście tych wartości należy uznać, że aktywność społeczna mieszkańców Gminy jest wysoka. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10

²⁴ Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Pile

²⁵ Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>

²⁶ Raport o stanie Gminy Szydłowo, str. 182-183

tys. mieszkańców gminy wynosi 53 i jest wyższa od wartości dla kraju, regionu, powiatu i sąsiednich JST (z wyjątkiem gminy Tarnówka).

Tabela 16. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców²⁷

Jednostka adm.	2017	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	38	37	38	40	41	43
WIELKOPOLSKIE	40	39	40	41	42	43
Powiat pilski	35	36	38	40	42	43
Szydłowo	40	42	42	44	51	53
Białośliwie	41	41	41	41	44	48
Tarnówka	46	46	50	48	47	57

Samorząd gminy inicjuje działania wspierające organizacje pozarządowe, w oparciu o przyjmowany corocznie „Program współpracy gminy Szydłowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Należy nadmienić, że przedmiotowy dokument zostaje, przed przyjęciem go przez Radę Gminy, poddawany konsultacjom społecznym. W 2023 roku zaplanowano przeznaczyć na działania wspierające organizacje pozarządowe 120 tys. zł. Program współpracy z organizacjami na 2021 rok obejmuje zadania publiczne w sferach, o których mowa w art. 6 ustawy, ze szczególnym uwzględnieniem zadań publicznych w zakresie:

- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- turystyki i krajoznawstwa,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym oraz osób niepełnosprawnych
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,

²⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju, świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym²⁸.

W 2022 roku samorząd gminny w formie wspierania i powierzenia zadań publicznym dofinansował 41 projektów/zadań na łączną kwotę 113 000 zł²⁹. Wagę wsparcia i wzmacniania kapitału społecznego w gminie Szydłowo potwierdza również Strategia Rozwoju Gminy. Jednym z jej trzech celów strategicznych jest tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej³⁰. Potwierdzeniem tego są m.in. działania władz samorządowych dążące do wzmocnienia mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz podejmowaniu decyzji publicznych. Przykładem tego jest powołanie Młodzieżowej Rady Gminy (MRG), która powstała zgodnie z uchwałą Rady Gminy Szydłowo Nr XII/111/ z dnia 28 sierpnia 2019 roku w celu reprezentowania dzieci i młodzież ze szkół gminnych. MRG swoje działania realizuje poprzez m.in. uczestnictwo w obradach Rady Gminy, zgłaszanie wniosków do Rady Gminy Szydłowo w sprawach będących przedmiotem działania Młodzieżowej Rady, inicjowanie działań dotyczących młodzieży w Gminie, współpracę z gminnymi jednostkami organizacyjnymi, koordynowanie i inspirowanie inicjatyw młodych ludzi³¹.

Dotychczas na terenie Gminy nie została utworzona Rada Seniorów, jednakże na początku bieżącego roku (2023) odbyło się spotkanie z seniorami, którego celem było przedstawienie zasad funkcjonowania rad seniorów i możliwości związanych z powołaniem

²⁸ Uchwała nr LVII/554/2022 Rady Gminy Szydłowo z dnia 25 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia „Rocznego Programu Współpracy Gminy Szydłowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023”, str. 3-4

²⁹ Sprawozdanie z realizacji Rocznego Programu Współpracy Gminy Szydłowo z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w zakresie realizacji zadań publicznych w roku 2022 zgodnie z 10 ust. 2 Uchwały Nr XXXIX/421/2021 Rady Gminy Szydłowo z dnia 29 października 2021 roku, str. 4

³⁰ Strategia Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020–2030, str. 110

³¹ uchwała nr LXIV/617/2023 Rady Gminy Szydłowo z dnia 26 maja 2023 r. w sprawie zmieniająca uchwałę w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Gminy, str. 2

tego organu. Rezultatem spotkania było utworzenie wstępnego plan powołania Senioralnej Rady Gminy Szydłowo³².

Frekwencja wyborcza jest kolejnym istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można zdiagnozować poziom aktywności społecznej.

Tabela 17. Frekwencja wyborcza (%)³³

Jednostka adm.	Wybory samorządowe (2018) – I tura	Wybory do Sejmu i Senatu (2023)	Wybory do Parlamentu Europejskiego (2019)	Wybory Prezydenta (2020)
Polska	54.90	74,38	45,68	68,18
woj. wielkopolskie	55.93	76,10	44,86	69,25
powiat pilski	54.43	72,96	43,72	66,45
Gmina Szydłowo	56.71	74,24	43,72	66,56

Dane Państwowej Komisji Wyborczej pokazują, że mieszkańcy Gminy Szydłowo, zgodnie z trendem dla całego kraju, wykazali się wysokim poziomem uczestnictwa w tegorocznych wyborach do Sejmu i Senatu (2023), uzyskując wyniki zbliżone do danych ogólnokrajowych. Wysokim zainteresowaniem cieszyły się również wybory prezydenckie (2020) - wówczas w Gminie osiągnięto frekwencję na podobnym poziomie, co w powiecie pilskim, a nieco niższą, niż w regionie i kraju. Również w wyborach samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego frekwencja wyborcza w Gminie Szydłowo była zbliżona do danych powiatowych, wojewódzkich i ogólnokrajowych³⁴.

Edukacja

Na terenie gminy Szydłowo funkcjonują 3 publiczne placówki oświatowe, znajdujące się w Skrzatuszu, Starej Łubiance oraz Szydłowie, w ramach których funkcjonują szkoły podstawowe oraz przedszkola/oddziały przedszkolne.

W roku szkolnym 2018/2019 do wszystkich szkół podstawowych na terenie Gminy uczęszczało 605 uczniów oraz 54 uczniów z ostatniego rocznika szkoły gimnazjalnej.

³² <https://szydlowo.pl/aktualnosci/8d734b66198b730c8f62a5f0013a2ac2.html>, data dostępu 08.11.2023

³³ <https://pkw.gov.pl/>, data dostępu 09.11.2023

³⁴ Tamże

Natomiast w przedszkolach, których organem prowadzącym jest gmina, tj. przedszkole w Starej Łubiance oraz przedszkole w Szydłowie, w roku szkolnych 2018/2019 uczęszczało w sumie 180 dzieci³⁵.

Dla najmłodszych mieszkańców Gminy przeznaczone są liczne stypendia i nagrody za wysokie wyniki w nauce, osiągnięcia artystyczne i sportowe (w roku 2022 wyróżnionych zostało 46 uczniów na łączną kwotę 12 760,00 zł), a także stypendia socjalne (w 2022 roku przyznano 28 takich stypendiów w kwocie 43 814,50 zł). Uczniowie ze szczególnymi potrzebami mogli skorzystać z licznych świadczeń w ramach: programów rządowych (m.in. „Wyprawka szkolna”, „Dotacja podręcznikowa”) oraz projektów i programów dofinansowanych ze środków zewnętrznych (m.in. „Posiłek w szkole i w domu”, „Laboratoria Przyszłości”, Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025, „Wyposażenie świetlicy socjoterapeutycznej”)³⁶.

Tabela 18. Wyniki egzaminu ósmioklasisty w latach 2019-2022 roku na tle powiatu i województwa (proc.)³⁷

Przedmioty	Gmina				Powiat				Województwo			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
j. polski	53,2 ↓↓	59,77 ↑↑	59 ↑↑	47 ↓↓	59,37	56,24	56	54	61,04	56,9	58	57
matematyka	34,08 ↓↓	40,91 ↓↓	44 ↑↓	50 ↓↓	39,88	41,29	41	52	43,07	44,06	45	55
j. angielski	45,73 ↓↓	49,95 ↓↓	68 ↑↑	58 ↓↓	53,94	50,27	62	62	56,2	51,52	63	64
j. niemiecki	-	25 ↓↓	18 ↓↓	38 ↓↓	-	40,8	42	41	-	39,61	44	43

Wyniki egzaminów końcowych uczniów na etapie szkoły podstawowej z j. polskiego, matematyki i j. angielskiego w Gminie Szydłowo są niższe od analogicznych wartości dla powiatu i województwa wielkopolskiego.

³⁵ Strategia Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020–2030, str. 33

³⁶ Raport o stanie Gminy Szydłowo za 2022, str. 149-156

³⁷ Raport o stanie Gminy Szydłowo za 2022, str. 148

Kultura

Samorządową instytucją koordynującą życie kulturalne w Gminie jest Centrum Upowszechniania Kultury w Szydłowie. Zgodnie z założeniami programowymi CUK „celem priorytetowym jest wielokierunkowa działalność rozwijająca i zaspokajająca potrzeby kulturalne mieszkańców oraz pozwalająca na upowszechnianie i promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego”³⁸. Pod opieką CUK znajduje się Biblioteka Publiczna w Szydłowie wraz z filiami w Starej Łubiance i Róży Wielkiej, a także świetlice wiejskie na terenie Gminy.

W roku 2022 Centrum promowało kulturę poprzez organizację koncertów (m.in. Koncert „Przetańczyć całą noc”, Koncert zespołu „Róże Europy”, Koncert charytatywny „Oh Happy Day”), konkursów (m.in. Konkurs poetycki „Wiosna w wierszu ukryta”, Konkurs czytelniczy „Witajcie w naszej bajce”), warsztatów (m.in. Cykl warsztatów wielkanocnych, Warsztaty wakacyjne), imprez masowych (m.in. Gminne Dożynki, „Dobra Scena w Dobrzycy”, Gminne Dni Seniora), a także realizując obchody świąt (m.in. z okazji Dnia Kobiet, Dnia Teatru, Święta Niepodległości)³⁹. Oprócz różnorodnych wydarzeń możliwe jest uczestnictwo w:

- wystawach lokalnych artystów,
- konkursach plastycznych,
- przeglądach twórczości,
- spektaklach teatralnych,
- akademiach środowiskowych,
- warsztatach rękodzielniczych,
- warsztatach kulinarnych,
- kursach tańca towarzyskiego,
- zajęciach dla dzieci i młodzieży w czasie ferii zimowych i wakacji letnich⁴⁰.

³⁸ <https://cuk.szydlovo.pl/o-nas.html>, data dostępu: 6.11.2023

³⁹ Raport o stanie Gminy Szydłowo za 2022 rok, str. 161-167

⁴⁰ <https://cuk.szydlovo.pl/o-nas.html>, data dostępu: 6.11.2023

W Gminie Szydłowo działają również koła gospodyń wiejskich w miejscowościach: Kotuń, Dolaszewo, Skrzatusz, Pokrzywnica, Dobrzyca, Kłoda, Szydłowo, Jaraczewo, Róża Wielka, Tarnowo⁴¹.

Ważnym wskaźnikiem aktywności mieszkańców w sferze kultury jest czytelnictwo, jak również korzystanie z różnych usług kulturalnych. Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych w latach 2018-2022 w Gminie Szydłowo liczba czytelników na 1000 mieszkańców nieznacznie się zwiększyła. W 2018 roku liczyła ona 70 czytelników i wzrosła w ciągu 5 lat o 4 osoby. Jednocześnie liczba czytelników w Gminie Szydłowo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest znacznie niższa od wartości dla powiatu, regionu i kraju⁴².

Tabela 19. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2022⁴³

Jednostka adm.	biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
POLSKA	2.0	4,473	3,293.2	135	18.6
WIELKOPOLSKIE	1.8	5,005	3,280.6	124	21.7
Powiat pilski	2.1	4,688	3,425.4	128	25.3
Szydłowo (2)	3.1	2,395	1,933.1	74	17.4

Dane statystyczne jasno wskazują, iż mieszkańcy gminy Szydłowo mają wysoki dostęp do usług bibliotecznych na tle kraju, regionu i powiatu. Wskaźnik liczby bibliotek publicznych na 10 tys. mieszkańców wynosi 3,1 i jest wyższy od wskaźników ujętych w analizie pozostały jednostek administracyjnych. Liczba ludności w przeliczeniu na jedną placówkę biblioteczną jest znacząco niższa wobec kraju, regionu oraz powiatu (co należy interpretować jako wysoki wskaźnik dostępu do tego rodzaju usług).

⁴¹ <https://szydlowo.pl/365-organizacje-pozarządowe.html>, data dostępu 10.11.2023

⁴² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁴³ Tamże

Tabela 20. Wybrane wskaźniki dot. usług kulturalnych w roku 2022⁴⁴

Jednostka adm.	liczba uczestników imprez na 1000 ludności	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)	centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności
POLSKA	722.2	9,541.77	1.0
WIELKOPOLSKIE	596.1	11,529.96	0.9
Powiat pilski	780.4	10,097.31	1.0
Szydłowo	1,080.2	9,580.00	1.0

W analizie z obszaru kultury wzięto również pod uwagę wskaźniki dotyczące usług kulturalnych. Bardzo wysokie wartości przyjmują dane dotyczące uczestnictwa w różnego rodzaju imprezach kulturalnych. Z kolei wskaźnik odnoszący się do liczby mieszkańców przypadających na placówkę kultury jest zbliżony do wartości dla kraju i nieco niższy od danych dla regionu i powiatu, przy czym liczebność samych ośrodków kulturalnych zbliżona jest do wartości dla jednostek samorządu ujętych w powyższym zestawieniu.

Sport i rekreacja

Na terenie Gminy Szydłowo funkcjonują następujące obiekty sportowe i rekreacyjne:

- Hale sportowe w Starej Łubiance i Szydłowie,
- Boiska sportowe w Szydłowie, Starej Łubiance, Krępsku, Leżenicy i Zawadzie oraz zespół boisk „Orlik” w Kotuniu,
- Siłownie zewnętrzne w Dolaszewie, Dobrzycy, Gądku, Jaraczewie, Kotuniu, Krępsku, Nowym Dworze i Starej Łubiance,
- Place zabawach w miejscowościach: Szydłowo, Nowy Dwór, Skrzatusz, Coch, Dobrzyca, Kotuń, Pokrzywnica, Róża Wielka, Róża Mała, Gądek, Zawada, Stara Łubianka, Dolaszewo, Jaraczewo, Leżenica – Kolonia, Tarnowo, Kłoda i Krępsko⁴⁵

⁴⁴ Tamże

⁴⁵ Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2020 –2030, str. 60

W Gminie Szydłowo działają następujące kluby sportowe⁴⁶: Klub Sportowy LZS ISKRA w Szydłowie, Klub Sportowy LEŚNI Zawada w Zawadzie, Klub Sportowy Leżenica – Nowy Dwór w Leżenicy, Stowarzyszenie Biegaczy Gminy Szydłowo w Szydłowie, Uczniowski Klub Sportowy Skrzat w Skrzatuszu, Uczniowski Klub Sportowy Junior w Szydłowie, Uczniowski Klub Sportowy 2014 Kotuń w Kotuniu, Ludowy Zespół Sportowy Legion Krępsko w Krępku oraz Stowarzyszenie Karate Klub Natan z siedzibą w Szydłowie.

4. Analiza wyników badania ilościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania ilościowego. Jak już wspomnieliśmy, pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem techniki CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy) z możliwością wypełniania ankiety w wersji papierowej (PAPI) na próbie N=320 mieszkańców Gminy Szydłowo.

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje na temat struktury próby, która była ważona ze względu na płeć i wiek (tj. dostosowana do struktury badanej populacji). Kluczowe parametry społeczno-demograficzne zamieszczone w poniższej tabeli są istotne w kontekście analiz prezentowanych w tej części opracowania.

Tabela 21. Struktura próby mieszkańców gminy Szydłowo

płeć		
	%	N
kobieta	50%	162
mężczyzna	50%	158
wiek		
15-19	7%	24
20-29	13%	41
30-39	20%	63
40-49	20%	66
50-59	16%	50
60-74	19%	61
75 i więcej	5%	15

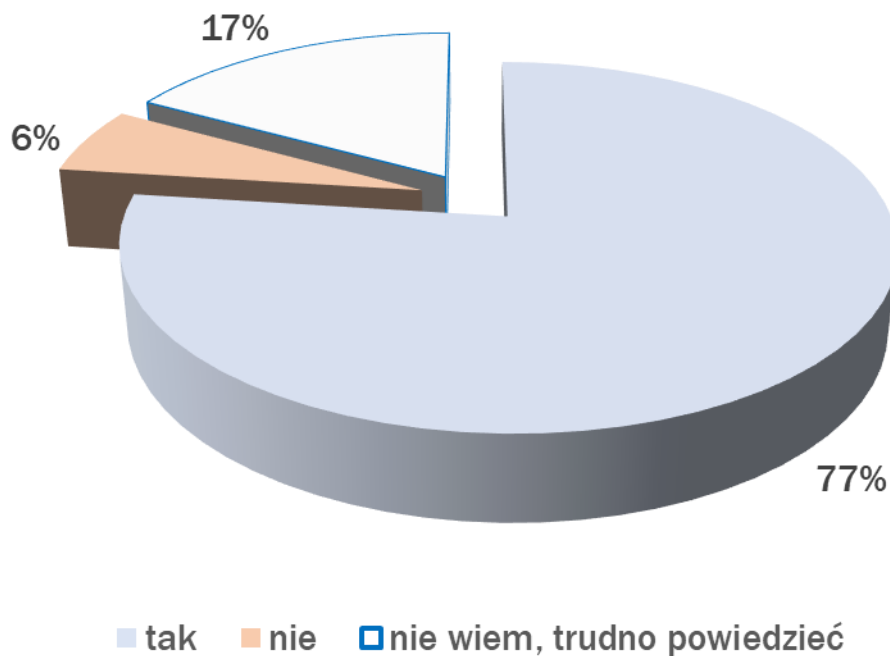
⁴⁶ Tamże, str. 61

wykształcenie		
podstawowe (w tym gimnazjalne)	10%	31
zawodowe	26%	83
średnie	44%	142
wyższe	20%	64
sytuacja zawodowa		
pracuję na stałe (na etacie)	46%	148
jestem emerytem(ką), rencistą(tką)	22%	70
jestem uczniem, studentem	10%	33
inna sytuacja	7%	22
pracuję dorywczo (na umowę cywilno-prawną)	5%	15
jestem przedsiębiorcą, własna działalność gospodarcza	4%	13
zajmuję się domem (nie pracuję)	4%	12
jestem bezrobotnym(a)	4%	12
jestem rolnikiem	2%	7
posiadanie dzieci		
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 6 lat lub młodsze	15%	48
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 7-15 lat	29%	93
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 16-18 lat	6%	20
nie mam dzieci w wieku poniżej 18 lat	56%	180
niepełnosprawność		
pełnosprawną	76%	243
z niepełnosprawnością ruchową	7%	23
z niepełnosprawnością inną niż ruchowa	17%	57

Jak już wspomnieliśmy, w zrealizowanej próbie kluczowe były parametry płci i wieku, pozostałe rozkłady zostały uzyskane w sposób wtórny, na podstawie uzyskanych odpowiedzi respondentów. Jak już wspomnieliśmy, po zakończeniu realizacji pomiaru została przeprowadzona statystyczna procedura, zwana ważeniem danych, polegająca na dostosowaniu (wyrównaniu) struktury zrealizowanej próby (rozkładu podstawowych zmiennych społeczno-demograficznych, jak płeć i wiek) do parametrów badanej populacji (mieszkańców gminy Szydłowo w wieku 15 lub więcej lat). Proporcje ze względu na płeć są wyrównane, natomiast największą grupę badanych (24 proc.) stanowią osoby w wieku 60 lat i starsze. 20 proc. ankietowanych stanowią osoby z wykształceniem wyższym, a ponad dwukrotnie liczniejszą grupą są osoby z wykształceniem średnim. Prawie połowa

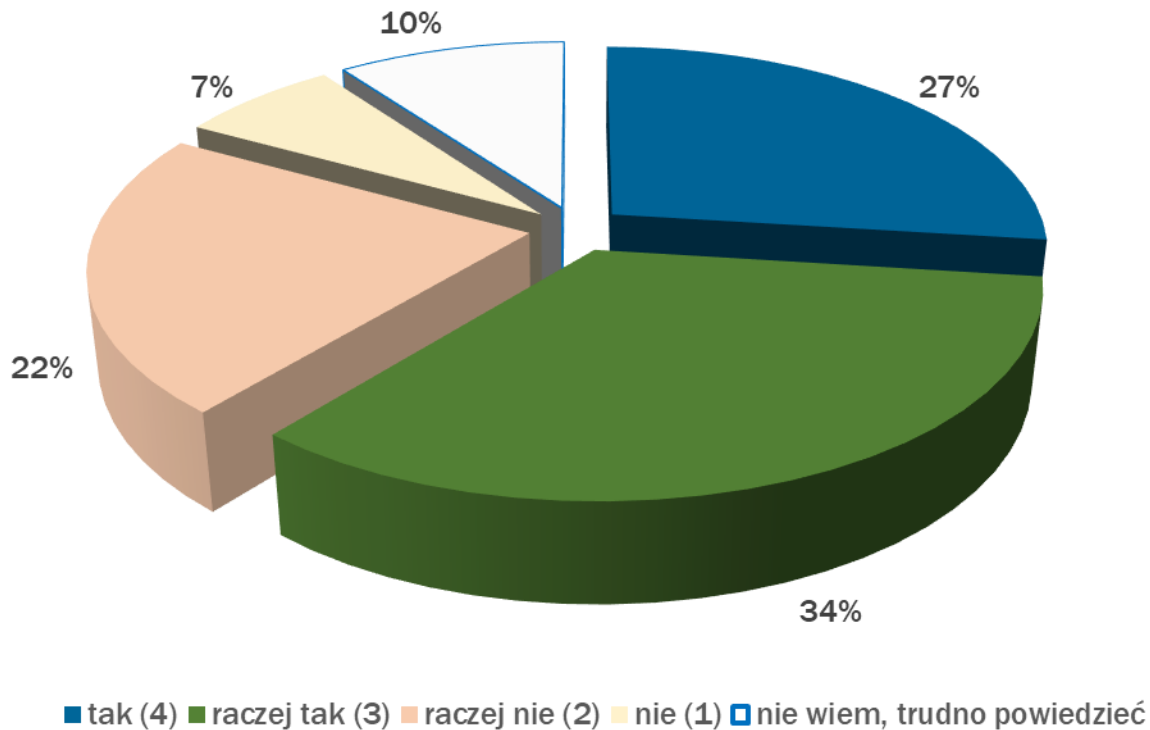
respondentów pracuje na etacie, natomiast 22 proc. badanych to emeryci i renciści. W grupie badanych odnotowano 2 proc. rolników. W zrealizowanej próbie 24 proc. stanowią osoby z niepełnosprawnościami (jest to wartość deklaratorywna, niekoniecznie zbieżna z prawną definicją niepełnosprawności). 44 proc. badanych deklaruje, że w ich gospodarstwach domowych zamieszkują dzieci lub młodzież poniżej 18. roku życia.

Wykres 22. Wiązanie przyszłości swojej i swojej rodziny z gminą Szydłowo

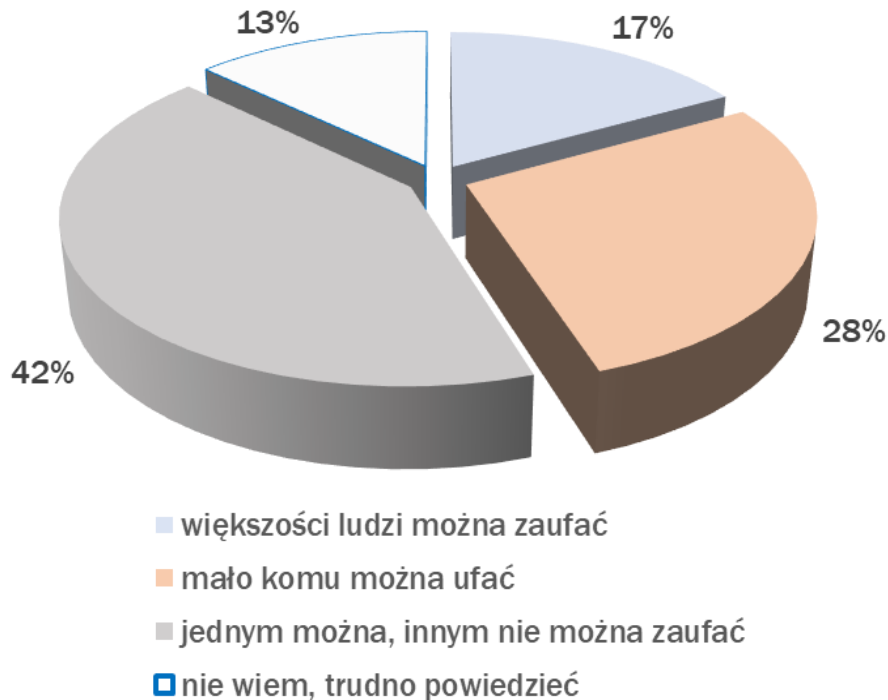
77 proc. badanych (246 odpowiedzi) wiąże przyszłość (swoją i swojej rodziny) z gminą Szydłowo. Najczęściej są to respondenci zadowoleni ze swoich relacji z sąsiadami (85 proc w tej grupie ankietowanych). Powyższa różnica między zmiennymi jest istotna statystycznie na poziomie 95 proc., co oznacza prawdopodobieństwo, że nie jest ona rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych (np. losowości próby). Powyższą konwencję stosujemy w dalszej części raportu.

Wykres 23. Poczucie wpływu na bieg spraw publicznych w gminie Szydłowo

61 proc. badanych (194 odpowiedzi) deklaruje wysoki poziom poczucia sprawczości, natomiast pozostali wyrażają odmienną opinię, bądź nie mają zdania na ten temat – jest to relatywnie wysoki wynik na tle rezultatów innych pomiarów, realizowanych przez firmę LBS. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych najczęściej wymieniają kobiety (71 proc.), trzydziestolatkowie (75 proc.), respondenci, wiążący przyszłość swoją i swojej rodziny z gminą Szydłowo (70 proc.), osoby deklarujące wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (80 proc.), mieszkańcy zadowoleni ze swoich relacji z sąsiadami (67 proc.), badani, którzy deklarują, że brali udział we wspólnych działaniach z sąsiadami (75 proc.), mieszkańcy wysoko oceniający jakość życia w gminie Szydłowo (82 proc.).

Wykres 24. Zaufanie w relacjach z innymi

Na tle innych badań realizowanych przez firmę LBS, odnotowany poziom zaufania w codziennych relacjach z innymi jest przeciętny⁴⁷. Ponad 4 na 10 uczestników pomiaru deklaruje, że zaufanie do innych jest uzależnione od uwarunkowań indywidualnych (135 odpowiedzi). 17 proc. (55 odpowiedzi) uważa, że większości ludzi można zaufać. Relatywnie wysokie rezultaty odnotowano wśród badanych zadowolonych ze swoich relacji z sąsiadami (26 proc.), a także deklarujących wysoką ocenę jakości życia w gminie (25 proc.).

Niespełna 3 na 10 rozmówców (89 odpowiedzi) uważa, że mało komu można zaufać – tego rodzaju ocenę wyrażają przede wszystkim mieszkańcy, którzy nie wiążą przyszłości swojej i swojej rodziny z gminą Szydłowo (56 proc.) oraz badani niezadowoleni ze swoich relacji z sąsiadami (61 proc.).

⁴⁷ Tego rodzaju pomiary są realizowane z wykorzystaniem analogicznych narzędzi, jednak znacząco różnią się techniczne szczegóły sposobu realizacji owych pomiarów, zatem ich wyniki nie powinny być zestawiane i porównywane wprost. Jeśli chodzi o przykładowe wyniki: w podwarszawskiej gminie Brwinów 20 proc. badanych uważa, że większości ludzi można zaufać, 13 proc. rozmówców uważa, że mało komu można zaufać. Analogicznie wyniki dla miasta Kobyłka wynoszą – odpowiednio - 12 proc. i 15 proc., dla miasta Jastrzębie-Zdrój: 24 proc. i 27 proc., zaś dla miasta Starachowice: 10 proc. i 34 proc..

Wykres 25. Poziom zadowolenia z relacji z sąsiadami

Dane na temat poziomu zadowolenia z relacji z sąsiadami zostały zebrane z wykorzystaniem skali pięciostopniowej. 63 proc. (199 odpowiedzi) deklaruje wysoki stopień satysfakcji, zaś uzyskana średnia wynosi 3,76 – jest to rezultat zbliżony do umiarkowanie pozytywnej kategorii odpowiedzi („4”). Wysokie rezultaty odnotowano wśród mieszkańców wiążących przyszłość swoją i swojej rodziny z gminą Szydłowo (69 proc.), jak również deklarujących wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (93 proc.).

Tabela 26. Podejmowanie różnych form aktywności społecznej

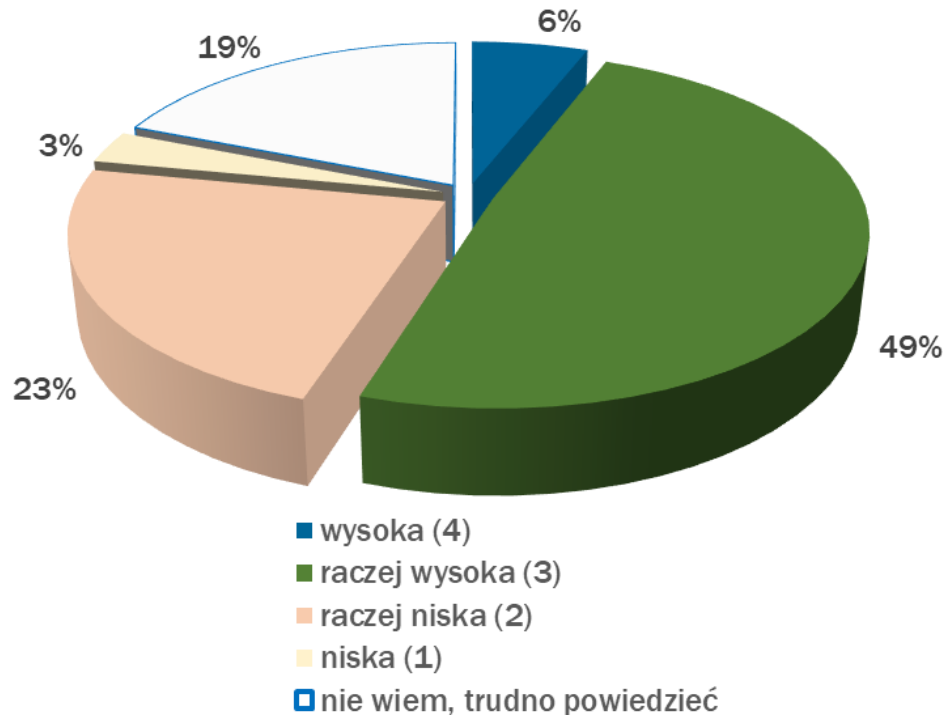
	%	N
głosowałem(am) we wszystkich lub prawie wszystkich wyborach samorządowych	67%	184
dyskutowałem(am) o sprawach lokalnych w Internecie	48%	131
brałem(am) udział w publicznych spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych	28%	77
brałem(am) udział we wspólnych działaniach z sąsiadami	23%	64

brałem(am) udział w konsultacjach społecznych w sprawach lokalnych	19%	53
działalem(am) lub wspierałem(a) działalność organizacji pozarządowej	13%	36
brałem(am) udział w działaniach społecznych jako wolontariusz(ka)	13%	35
brałem(am) udział w zebraniach spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej	9%	26
zbierałem podpisy pod petycją lub interweniowałem(am) w sprawach lokalnych	9%	26
działalem(am) w organizacji religijnej (np. parafialnej)	6%	17
nie podejmowałem(am) żadnego z powyższych działań	6%	17
brałem(am) udział w protestach dotyczących spraw lokalnych	5%	14
kandydowałem(am) w wyborach samorządowych (np. do rady gminy)	4%	10
podejmowałem(am) inne działania w sprawach lokalnych	1%	4

Przynajmniej jedną z form aktywności społecznej podejmowało 94 proc. badanych (303 odpowiedzi), co – na tle innych badań prowadzonych przez wykonawcę – można uznać za wynik relatywnie wysoki. Zdecydowaną większość działań wymienionych w powyższej tabeli najczęściej podejmują respondenci z wykształceniem wyższym, osoby prowadzące własną działalność gospodarczą, a także badani oceniający sytuację ekonomiczną swojej rodziny jako dobrą.

Do najczęściej podejmowanych form działalności społecznej należą: uczestnictwo w wyborach samorządowych, dyskusowanie o sprawach lokalnych w internecie, udział w publicznych spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych, udział w działaniach sąsiedzkich oraz udział w konsultacjach społecznych w sprawach lokalnych. 13 proc. badanych deklaruje wspieranie działalności organizacji „trzeciego sektora”.

Wykres 27. Ocena jakości życia w gminie Szydłowo

Pojęcie jakości życia nie jest jednoznacznie zdefiniowane w naukach społecznych. W tym miejscu można przywołać wiele sposobów ujęcia tego terminu, które dość znacznie się różnią (choć nie zawsze są wzajemnie sprzeczne), np. nieco inne podejście do tego zagadnienia prezentują socjologowie, psychologowie, ekonomiści, przedstawiciele nauk medycznych, czy specjaliści z obszaru polityki społecznej. Na potrzeby tego opracowania można przyjąć, że pomiar jakości życia oznacza próbę odpowiedzi na pytanie o poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także ocenę zadowolenia z życia – w różnych aspektach, w tym w odniesieniu do stopnia zaspokojenia potrzeb lokalnych (np. poprzez świadczenie usług publicznych). Z jednej strony może oznaczać próbę poszukiwania możliwie obiektywnych wskaźników jakości życia (tj. na podstawie danych zastanych), z drugiej – odwołanie się do subiektywnych przekonań mieszkańców (mierzonych na podstawie badań deklaratywnych).

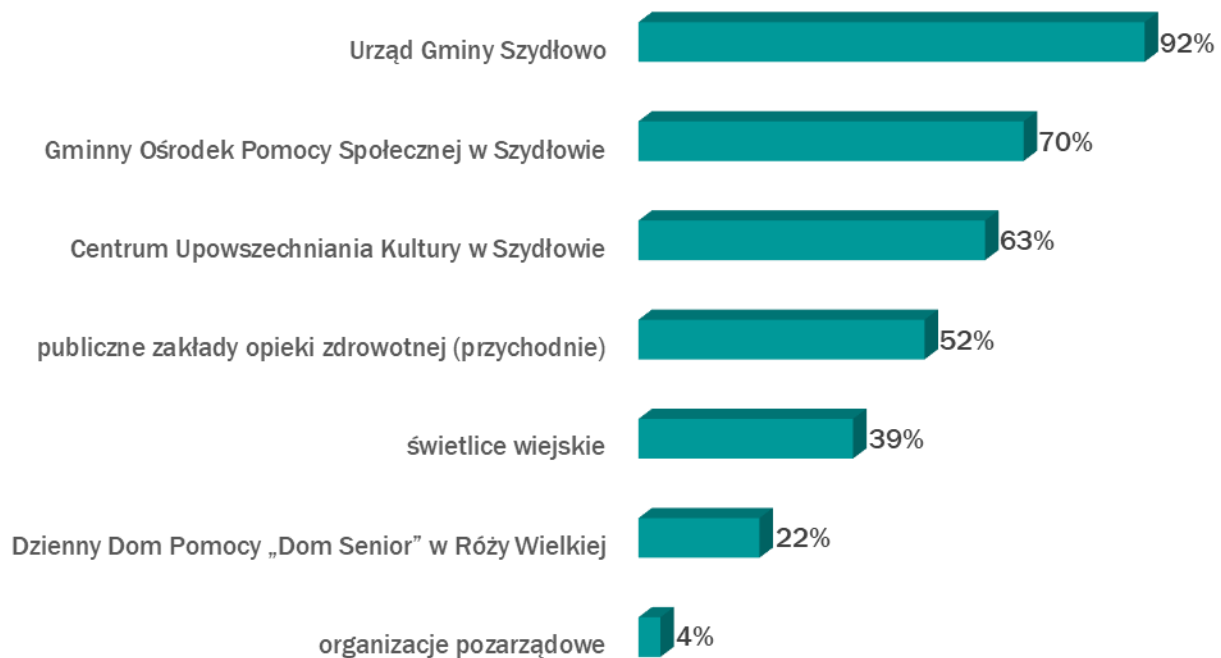
W świetle badań ankietowych 55 proc. badanych (174 odpowiedzi) uważa, że jakość życia w Gminie jest wysoka, natomiast nieco ponad 1/4 mieszkańców formułuje ocenę negatywną. Średnia wynosi 2,72, co jest równoznaczne z opinią zbliżoną do ambiwalentnej, neutralnej kategorii w skali czterostopniowej (wyższa ocena jest przeciętna na tle wyników innych, podobnych badań, realizowanych przez LBS). O wysokiej jakości życia najczęściej przekonani są czterdziestolatkowie (71 proc.), posiadający przynajmniej 1 dziecko w wieku 7-15 lat (74 proc.), mieszkańcy podejmujący przynajmniej jeden rodzaj aktywności społecznej, zadowoleni ze swoich relacji z sąsiadami (62 proc.), mieszkańcy deklarujący wysoki poziom poczucia sprawczości (73 proc.), a także wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (80 proc.).

Wykres 28. Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje

	Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje													
	Jakość oferty szkół podstawowych	Jakość oferty kulturalnej	Jakość oferty dla seniorów	Jakość oferty przedszkoli	wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej	Jakość usług pomocy społecznej	Jakość oferty sportowo-rekreacyjnej	wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców	Jakość oferty spędzania czasu wolnego	Jakość usług dla osób niepełnosprawnych	działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia	Jakość usług ochrony zdrowia	Jakość usług dla osób bezrobotnych, aktywizacja zawodowa	transport zbiorowy, komunikacja publiczna
bardzo dobrze (5)	19%	19%	18%	9%	7%	8%	8%	5%	7%	5%	4%	4%	4%	3%
raczej dobrze (4)	28%	26%	20%	28%	29%	26%	23%	24%	22%	22%	16%	13%	12%	9%
średnio, ani źle, ani dobrze (3)	25%	30%	30%	31%	30%	27%	29%	31%	26%	24%	34%	36%	24%	20%
raczej źle (2)	7%	8%	10%	7%	8%	13%	14%	15%	22%	15%	20%	18%	23%	16%
bardzo źle (1)	1%	2%	2%	3%	2%	6%	9%	7%	8%	10%	8%	14%	14%	40%
nie wiem, trudno powiedzieć	20%	15%	20%	22%	24%	20%	16%	18%	15%	24%	18%	15%	23%	12%
DOBRE (4+5)	47%	45%	38%	37%	36%	34%	31%	29%	29%	27%	20%	17%	16%	12%
NIEDOBRE (1+2)	8%	10%	12%	10%	10%	19%	23%	22%	30%	25%	28%	32%	37%	56%
Średnia w skali 1-5	3,72	3,61	3,53	3,43	3,4	3,21	3,09	3,07	2,98	2,95	2,87	2,7	2,6	2,08

Ankietowani mieszkańcy oceniali jakość usług społecznych w wybranych obszarach, posługując się skalą od 1 do 5. Badani mieszkańcy gminy Szydłowo formułują najwyższe oceny jakości usług edukacyjnych (szkół podstawowych), oferty kulturalnej, oferty dla seniorów, oferty przedszkoli, a także usług wsparcia rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Warto zaznaczyć, że najwyżej oceniony obszar uzyskał średnią 3,72 - jest to rezultat zbliżony do umiarkowanie pozytywnej kategorii odpowiedzi („4”). Na tle pozostałych obszarów relatywnie wysokie oceny zyskały również usługi pomocy społecznej. Najwięcej wątpliwości budzi jakość usług transportu zbiorowego, jakość usług dla osób bezrobotnych, a także jakość usług z zakresu ochrony zdrowia, działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia, jakość usług dla osób niepełnosprawnych, jak również jakość oferty spędzania czasu wolnego. Co ciekawe, doświadczanie niepełnosprawności, nie wpływa na ocenę oferty wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, tj. nie odnotowano różnic istotnych statystycznie.

Wykres 29. Korzystanie z usług różnych instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z oferty różnych instytucji lokalnych, jak również oceną jakości tych usług w okresie ostatnich 2 lat, licząc od daty realizacji pomiaru. Respondenci najczęściej korzystali z usług Urzędu Gminy Szydłowo, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie, Centrum Upowszechniania Kultury w Szydłowie oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Prawie 4 na 10 badanych (126 odpowiedzi) deklaruje korzystanie ze świetlic wiejskich. Osoby, które skorzystały z usług ww. podmiotów odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług.

Tabela 30. Ocena jakości usług różnych instytucji lokalnych

	organizacje pozarządowe	świetlice wiejskie	Centrum Upowszechniania Kultury w Szydłowie	Dzienny Dom Pomocy „Dom Senior” w Róży Wielkiej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowie	Urząd Gminy Szydłowo	publiczne zakłady opieki zdrowotnej (przychodnie)
bardzo zadowolony(a) (5)	64%	39%	21%	26%	13%	10%	8%
raczej zadowolony(a) (4)	36%	31%	45%	38%	47%	40%	36%
częściowo zadowolony(a), częściowo niezadowolony(a) (3)	-	15%	28%	27%	28%	33%	38%
raczej niezadowolony(a) (2)	-	7%	6%	7%	8%	7%	12%
bardzo niezadowolony(a) (1)	-	8%	0%	2%	4%	10%	6%
ZADOWOLONY (4+5)	100%	70%	66%	64%	60%	50%	44%
NIEZADOWOLONY (1+2)	-	15%	6%	9%	12%	17%	18%
Średnia w skali 1-5:	4,64	3,87	3,81	3,79	3,57	3,34	3,26

Jak już wspomnieliśmy, uczestnicy pomiaru zostali zapytani również o poziom zadowolenia z usług tych podmiotów, z którymi mieli kontakt (stąd zróżnicowane podstawy procentowania w przypadku każdego z ww. podmiotów). Najwyżej ocenione zostały usługi

miejscowych organizacji pozarządowych, jednak ten rezultat należy potraktować z dystansem ze względu na niską podstawę procentowania (12 osób deklarujących korzystanie z usług NGO). Na kolejnych miejscach znalazły się świetlice wiejskie, Centrum Upowszechniania Kultury w Szydłowie oraz Dzienny Dom Pomocy „Dom Senior” w Róży Wielkiej. Na ostatnich miejscach w rankingu uplasowały się miejscowe zakłady opieki zdrowotnej. Powyższe zestawienie należy interpretować w sposób umiejętny, ponieważ poszczególne podmioty mają swoją specyfikę, świadczą zupełnie inne usługi dla różnych grup odbiorców, a także działają na podstawie różnych regulacji prawnych. Z pewnością powyższe wyniki nie powinny być analizowane wprost – jako ranking jakości różnych instytucji i podmiotów lokalnych.

Tabela 31. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku

	%	N
terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna	68%	192
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony zdrowia	65%	182
tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego	50%	141
integracja różnych grup mieszkańców (np. międzypokoleniowa)	46%	129
wspieranie osób i grup doświadczających biedy i ubóstwa	44%	124
pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ich udziału w życiu gminy	38%	108
aktywizacja zawodowa, wspieranie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy	31%	88
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług w obszarze sportu i rekreacji	22%	62
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług kulturalnych	20%	55
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych żłobków	16%	45
profilaktyka uzależnień	15%	42
zapobieganie przemocy domowej	14%	40
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych przedszkoli	13%	38
poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych szkół	11%	31
działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn	8%	22

Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę kierunków działań, które – ich zdaniem – powinny zostać przeprowadzone w gminie Szydłowo w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. W opinii badanych największe znaczenie ma terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna (najczęściej są to osoby w wieku 75 lat i więcej (93 proc.), uczniowie i studenci (100 proc. w tej grupie), mieszkańcy oceniający sytuację ekonomiczną swojej rodziny jako średnią (77 proc.), a także osoby, które uważają, że w okresie najbliższego roku w gminie Szydłowo powinna zostać poszerzona oferta i zwiększony dostęp do usług ochrony zdrowia. Wysokie pozycje w rankingu zajmuje poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony zdrowia (najwyższą ocenę formułują uczniowie i studenci (100 proc. w tej grupie badanych), ankietowani, którzy uważają, że w okresie najbliższego roku w gminie Szydłowo powinna zostać zrealizowana terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna (74 proc.), a także poszerzona oferta i zwiększony dostępu do usług w obszarze sportu i rekreacji (78 proc.),

Na kolejnym miejscu w rankingu znalazło się tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego – na tle pozostałych grup respondentów istotnie częściej najwyższą ocenę formułowały osoby z wykształceniem wyższym (64 proc.), jak również badani podejmujący przynajmniej jedną formę aktywności społecznej. W opinii badanych duże znaczenie ma również integracja różnych grup mieszkańców (np. międzypokoleniowa). Taką opinię wyrażają przede wszystkim kobiety (56 proc.), rodzice dzieci w wieku 7-15 lat (59 proc.), osoby deklarujące wysoki poziom poczucia sprawczości (59 proc.), a także wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (62 proc.) oraz badani wysoko oceniający jakość życia w gminie (62 proc.).

Na ostatnim miejscu wymieniono działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn, natomiast na przedostatniej pozycji - poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych szkół. Przypomnijmy, że ww. obszar znalazł się na pierwszym miejscu pod względem oceny jakości usług społecznych w gminie Szydłowo. Jest to kolejny sygnał, świadczący o tym, że mieszkańcy gminy raczej pozytywnie oceniają sytuację w obszarze edukacji. Dodajmy, że powyższy rozkład powinien być interpretowany w sposób umiejętny, zwłaszcza, że odniesienie się do części poruszanych zagadnień wymagało wysokiego

poziomu refleksyjności, a – w niektórych przypadkach – również wiedzy eksperckiej. Warto pamiętać, że powyższe zestawienie jest oparte na deklaracjach i subiektywnych ocenach uczestników badania.

Tabela 32. Zapotrzebowanie na różne usługi społeczne

	potrzebna usługa (5)	raczej potrzebna usługa (4)	średnio potrzebna usługa (3)	raczej niepotrzebna usługa (2)	niepotrzebna usługa (1)	POTRZEBNA USŁUGA (4+5)	NIEPOTRZEBNA USŁUGA (1+2)	Średnia w skali 1-5:
wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży	44%	30%	22%	4%	0%	74%	4%	4,14
usługi rehabilitacji, fizykoterapii i fizjoterapii	45%	28%	20%	6%	1%	73%	7%	4,11
mobilny fizjoterapeuta, podolog	44%	28%	22%	5%	1%	72%	6%	4,09
wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	41%	31%	21%	5%	2%	72%	7%	4,03
„złota rączka”	36%	35%	24%	4%	1%	71%	5%	4,02
półkolonie i kolonie dla dzieci	44%	25%	23%	6%	2%	69%	8%	4,02
mobilna pleleśniarka	35%	38%	19%	6%	1%	73%	7%	4
taksówka dla seniora i osób z niepełnosprawnościami	31%	39%	24%	5%	1%	70%	6%	3,96
doraźna opieka dla seniora	36%	34%	22%	6%	2%	70%	8%	3,95
Biofeedback	36%	24%	31%	7%	2%	60%	9%	3,85
wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dorosłych	37%	25%	23%	14%	1%	62%	15%	3,83
programy wspomagające zdrowie i zdrowy tryb życia	35%	26%	25%	13%	1%	61%	14%	3,8
opieka wychnieniowa	38%	25%	19%	8%	10%	63%	18%	3,73
Klub międzypokoleniowy	33%	26%	26%	5%	10%	59%	15%	3,65
Kawiarnia	33%	19%	32%	10%	6%	52%	16%	3,63

usługa neurologopedy	29%	22%	35%	9%	5%	51%	14%	3,6
mobilny klub międzypokoleniowy w świetlicach wiejskich	29%	23%	30%	6%	12%	52%	18%	3,52
warsztaty dla rodzin z dziećmi „Super rodzic – super dziecko”	20%	19%	28%	20%	13%	39%	33%	3,13
mobilna niania dla dzieci do lat 6	19%	17%	28%	11%	25%	36%	36%	2,93
usługa animacji lokalnej	18%	16%	29%	14%	23%	34%	37%	2,91
stołówka gminna dla mieszkańców	15%	17%	27%	15%	26%	32%	41%	2,79
akademia przedsiębiorczości	13%	15%	25%	27%	20%	28%	47%	2,75
klub młośników turystyki	14%	15%	28%	18%	25%	29%	43%	2,74
warsztaty dla mężczyzn – „Supermen - warsztaty rozwojowe”	12%	14%	28%	21%	25%	26%	46%	2,67
szkoła sztuki przetrwania i survivalu	12%	14%	25%	23%	26%	26%	49%	2,62

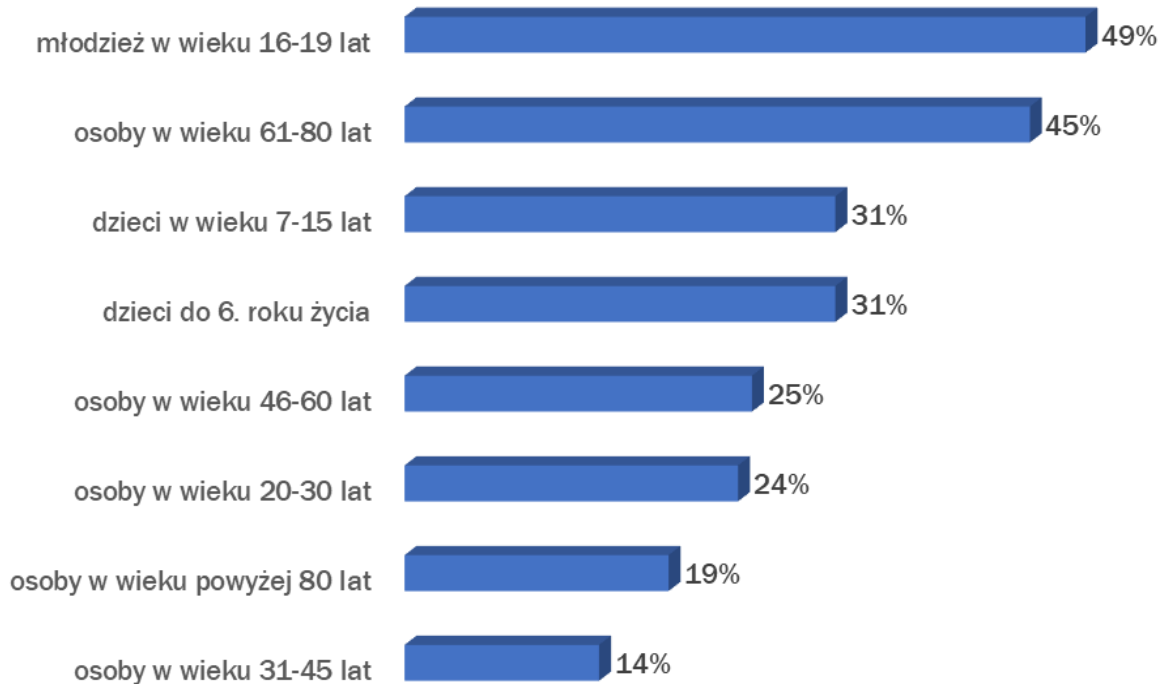
Co do zasady, wszystkie usługi wymienione w powyższej tabeli postrzegane są jako (mniej lub bardziej) potrzebne dla różnych grup mieszkańców gminy. Respondenci najczęściej deklarują chęć skorzystania z usług o specjalistycznych, takich jak wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży, usługi rehabilitacji, fizykoterapii i fizjoterapii, a także mobilnego fizjoterapeuty i podologa, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, a także mobilnej pielęgniarki. W dalszej kolejności wymieniano usługi skierowane do węższego grona odbiorców, w tym osób, czy rodzin o specjalnych potrzebach (np. osób samotnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, rodzin z dziećmi). Tego rodzaju usługi charakteryzują się wysokim stopniem specjalizacji, ze względu na konieczność dopasowania do zróżnicowanych potrzeb różnych grup, czy segmentów odbiorców. W powyższym zestawieniu można również odnaleźć usługi o charakterze powszechnym (adresowane do szerokiego grona mieszkańców), jak np. programy wspomagające zdrowie i zdrowy styl życia, czy kawiarnia. Na niższych pozycjach omawianego rankingu znalazły się usługi z zakresu samorozwoju, takie jak: akademia przedsiębiorczości, warsztaty dla mężczyzn, czy szkoła sztuki przetrwania i survivalu (choć usługi te również mają grono swoich zwolenników).

Wykres 33. Brakujące usługi społeczne w Gminie Szydłowo

Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte, które charakteryzują się silnym rozproszeniem i zróżnicowanym poziomem szczegółowości, co wynika ze specyfiki zastosowanego narzędzia. Respondenci wskazywali jakich – ich zdaniem – usług społecznych brakuje mieszkańcom gminy Szydłowo. Na etapie pracy z danymi udzielone odpowiedzi zostały zakodowane i przyporządkowane do ogólnych kategorii, które mogą być prezentowane w ujęciu statystycznym. Warto zaznaczyć, że liczna grupa uczestników pomiaru miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na tak postawione pytanie (wysoki odsetek braków danych oraz odpowiedzi „ucieczkowych”, typu „nie wiem, trudno powiedzieć”) lub formułowała oczekiwania niezwiązane z obszarem usług społecznych (np. obejmujące zagadnienia związane z budową „twardej” infrastruktury, jak drogi, chodniki, czy ścieżki rowerowe). Badani najczęściej wskazują potrzeby z obszaru sportu i rekreacji, ochroną zdrowia (jak np. trudny dostęp do lekarzy specjalistów, a – co za tym idzie – zbyt długi czas oczekiwania na wizytę lekarską). Wysoko w hierarchii potrzeb lokuje się również organizacji opieki nad dziećmi i młodzieżą w okresie ferii lub wakacji, jak

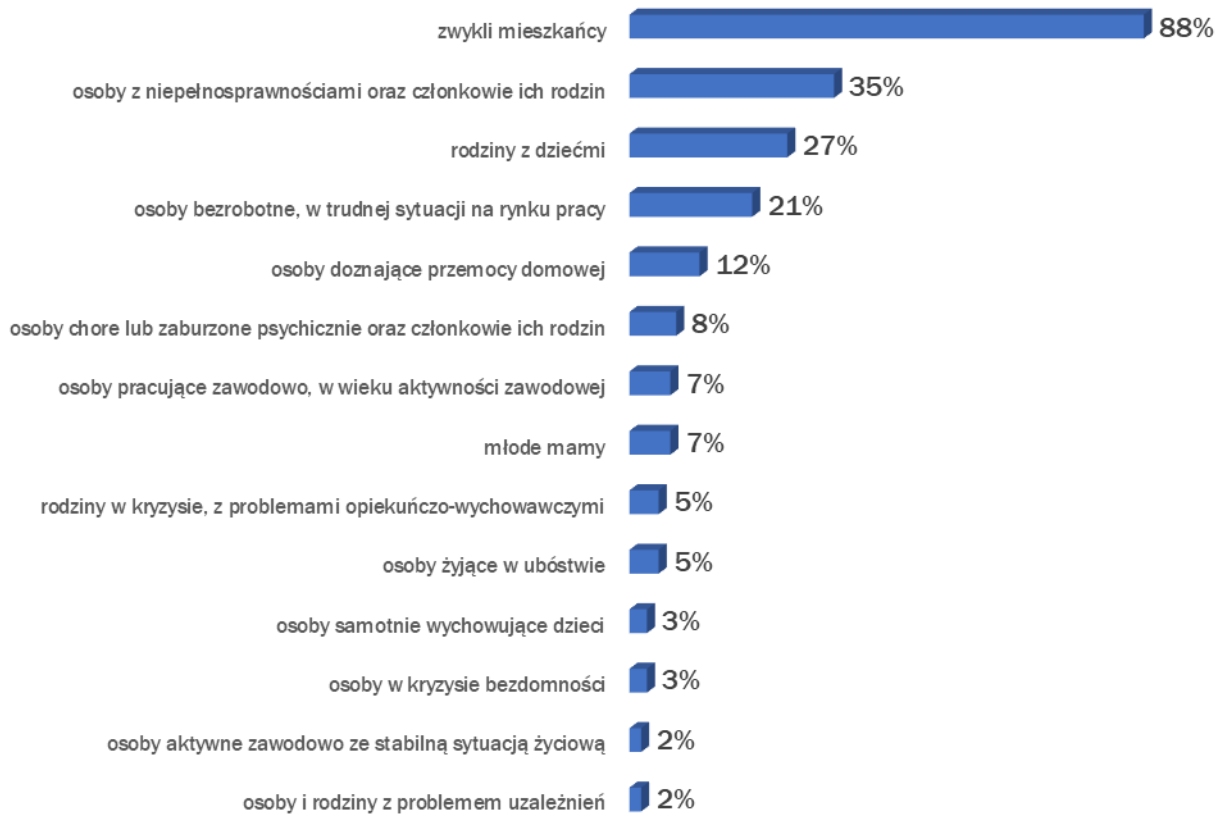
np. półkolonie. Na kolejnych miejscach wymieniano komunikację zbiorową, konieczność tworzenia większej liczby miejsc spotkań dla różnych grup społecznych i wiekowych, a także szeroko rozumiane usługi dla dzieci i młodzieży.

Wykres 34. Grupy wiekowe mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

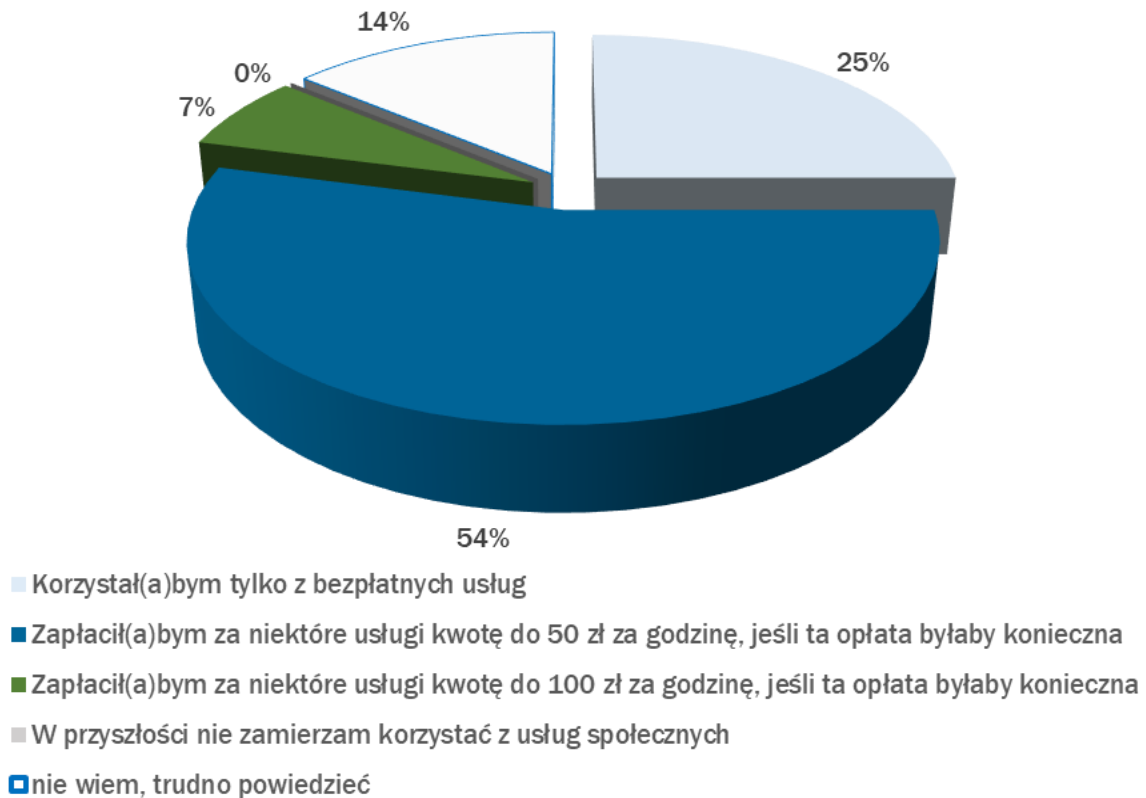
Co do zasady, usługi społeczne powinny być kierowane do społeczności lokalnej, a więc do różnych grup mieszkańców. Respondenci odpowiadali na pytania o preferowane grupy odbiorców, do których w szczególności powinny być adresowane usługi społeczne w gminie Szydłowo. Jeśli chodzi o grupy wieku, najczęściej wymieniano w tym kontekście młodzież w wieku lat 16-19 (157 odpowiedzi), seniorów w wieku 61-80 lat (143 odpowiedzi), jak również dzieci w wieku 7-15 lat (100 odpowiedzi) oraz dzieci do 6. roku życia (99 odpowiedzi), ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla osób w wieku 46-60 lat (80 odpowiedzi) i mieszkańców w wieku 20-30 lat (76 odpowiedzi).

Wykres 35. Grupy kategoryjne mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

W przypadku grup kategoryjnych badani zdecydowanie najczęściej wymieniali „zwykłych mieszkańców” (88 proc., czyli 269 odpowiedzi), dalej - osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, rodziny z dziećmi oraz osoby znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku pracy. 12 proc. respondentów (37 odpowiedzi) wskazało osoby doznające przemocy domowej. Warto wspomnieć, że odpowiadając na dwa powyższe pytania respondenci mogli wymienić nie więcej niż 3 najważniejsze odpowiedzi (w każdym pytaniu osobno).

Wykres 36. Gotowość do ponoszenia opłat za usługi społeczne

Respondentom zaprezentowano 4 stwierdzenia odnośnie chęci korzystania z odpłatnych lub bezpłatnych usług społecznych, przy założeniu, że opłaty za niektóre usługi byłyby obligatoryjne. Chęć skorzystania z usług społecznych deklaruje 86 proc. ankietowanych (275 odpowiedzi). 25 proc. uczestników pomiaru (79 odpowiedzi) oczekuje dostępu do bezpłatnych usług społecznych - najczęściej są to osoby z wykształceniem podstawowym. Wspomniany wynik zbliżony jest do rezultatów pomiarów przeprowadzonych w innych gminach o zbliżonych parametrach, gdzie występuje silne przyzwolenie na korzystanie z częściowo odpłatnej oferty. 61 proc. badanych (196 odpowiedzi) deklaruje chęć skorzystania z odpłatnych usług społecznych, jeśli byłoby to konieczne, natomiast ponad połowa – za opłatą nieprzekraczającą kwoty 50 zł za godzinę.

Ankietowani zapoznawali się również z zestawem stwierdzeń, zawierających różne przekonania na temat wybranych aspektów, związanych z korzystaniem z usług

społecznych. Badani mogli zgodzić się lub nie zgodzić z ich treścią, wykorzystując do tego celu skalę pięciostopniową:

- 44 proc. respondentów (141 odpowiedzi) deklaruje, że barierą korzystania z lokalnej oferty usług społecznych jest brak możliwości przemieszczania się (najczęściej są to seniorzy, emeryci i renciści, osoby z niepełnosprawnością ruchową), 28 proc. (89 odpowiedzi) nie doświadcza tego rodzaju trudności, zaś 28 proc. (91 odpowiedzi) formułuje ocenę neutralną lub ambiwalentną,
- 24 proc. podziela (77 odpowiedzi) przekonanie, że miejscowa oferta usług społecznych jest mało dostępna, przeciwną opinię wyraża również 24 proc. (76 odpowiedzi), zaś 52 proc. – neutralną lub ambiwalentną (167 odpowiedzi),
- 16 proc. (49 odpowiedzi) czuje się dobrze poinformowanych o lokalnej ofercie usług społecznych, negatywną ocenę wyraża 31 proc. badanych (101 odpowiedzi), zaś 53 proc. (170 odpowiedzi) – neutralną lub ambiwalentną,
- 11 proc. (36 odpowiedzi) uważa, że usługi społeczne są zbyt drogie, tego poglądu nie podziela 48 proc. (152 odpowiedzi), zaś 41 proc. wyraża ocenę neutralną lub ambiwalentną (132 odpowiedzi).

Uzyskane wyniki potwierdzają, że możliwość przemieszczania się po terenie gminy może być barierą korzystania z lokalnej oferty usług społecznych. Warto zaznaczyć, że powyższe przekonanie w najmniejszym stopniu podzielają osoby zamieszkujące w centralnej części gminy, w tym zwłaszcza w Szydłowie oraz Jaraczewie.

Jak wynika z powyższych informacji, mieszkańcy Gminy są w małym stopniu poinformowani o dostępnej ofercie usług społecznych, a wielu z nich doświadcza trudności ze znalezieniem informacji na ten temat. Z pewnością pokazuje to, że jednym z kluczowych wyzwań, przed jakim stanie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowie (przyszły CUS), będzie dotarcie z informacją do mieszkańców i skonstruowanie skutecznej strategii komunikacyjnej. Być może tego rodzaju działania komunikacyjne powinny zmierzać do uświadomienia, a nawet wykreowania określonych kategorii potrzeb społecznych. Ponadto respondenci różnią się pod względem oceny kosztów usług społecznych w okolicy miejsca

zamieszkania, a także oceny trudności z przemieszczaniem się do miejsca korzystania z tych usług.

Wykres 37. Chęć skorzystania z urządzeń monitorujących stan zdrowia pacjenta

Respondentom zaprezentowano 4 stwierdzenia dotyczące chęci skorzystania z urządzeń elektronicznych, dzięki którym możliwa jest stała obserwacja stanu zdrowia pacjenta i – w razie potrzeby - szybkie udzielenie pomocy. Chęć osobistego skorzystania z tego rodzaju rozwiązań wyraziło 22 proc. badanych (62 odpowiedzi) - najczęściej są to seniorzy, emeryci i renciści, jak również osoby z niepełnosprawnościami. 25 proc. (70 odpowiedzi) deklaruje, że ktoś z członków ich rodziny lub znajomych chciałby skorzystać z takiej możliwości (w tym przypadku nie odnotowano istotnych statystycznie różnic między zmiennymi). Ponad połowa uczestników pomiaru nie wyraziła chęci skorzystania osobiście z tego rodzaju usługi, natomiast przypuszcza, że w gminie są inne osoby, które byłyby chciałyby z niej skorzystać.

5. Analiza wyników badania jakościowego z lokalnymi ekspertami

Opinie lokalnych ekspertów zostały pozyskane na podstawie serii 20 Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych. Wzięli w nich udział lokalni liderzy, działacze społeczni,

przedstawiciele miejscowych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych (w tym podmiotów realizujących usługi społeczne).

Najważniejsze ustalenia pod kątem realizacji usług społecznych:

- Działalność kulturalna: najważniejszą instytucją kultury jest Centrum Upowszechniania Kultury w Szydłowie. CUK zatrudnia kadre specjalistów, posiada infrastrukturę, a także ofertę usług bibliotecznych oraz zajęć i wydarzeń kulturalnych („CUK zajmuje się szeroko pojmowanym upowszechnianiem kultury, od zajęć dla dzieci po seniorów. Przedział wiekowy od 3-4 lat w górę bez ograniczeń. Nauka gry na instrumentach, zajęcia taneczne, zajęcia fotograficzne, filmowe, wokalne. W tej chwili mamy ok. 190-200 osób uczestniczących w zajęciach w tygodniu...”).
- Badane organizacje społeczne prowadzą działalność w sferze ekologii i ochrony środowiska, integracji społecznej (np. w ujęciu terytorialnym lub międzypokoleniowym), kultury, sportu, promocji zdrowia i zdrowego trybu życia, czy działań wspierających różne grupy mieszkańców (np. seniorów, rodzin, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym). W gminie rozwinięte są „tradycyjne” formy wiejskiej aktywności, jak OSP, czy KGW (np. w obszarze integracji społecznej i zachowania dziedzictwa kulturalnego – zajęcia kulinarne, warsztaty, edukacja w obszarze zdrowia i zdrowego stylu życia, np. zdrowego odżywiania).
- Większość rozmówców potwierdza, że liczba organizacji pozarządowych w gminie stopniowo się zwiększa się, ale – w kontekście budowania sektora profesjonalnych usług społecznych - wciąż pozostaje niewystarczająca. Inaczej rzecz ujmując, większość ww. organizacji funkcjonuje w „tradycyjnym” modelu opartym na dotacjach i nie jest przygotowana do prowadzenia działalności w nowoczesnie rozumianym paradygmacie usług społecznych.
- Część respondentów zwraca uwagę na to, że Gmina jest rozległa terytorialnie, a jej poszczególne obszary pozostają na zróżnicowanym poziomie rozwoju (chodzi o dostęp do usług publicznych, jak np. komunikacja zbiorowa, dostęp do internetu,

zasięg telefonii komórkowej, ale również możliwości korzystania z lokalnej oferty usług społecznych).

- W kontekście szeroko rozumianej aktywizacji społecznej, ale również możliwości świadczenia usług społecznych ważne jest tworzenie lokalnych miejsc spotkań (jak np. świetlice wiejskie). W wielu miejscowościach funkcjonują świetlice wiejskie, w innych – tego rodzaju obiekty są w planach. Nasi rozmówcy formułują oczekiwania, że tego rodzaju miejsca spotkań powinny być otwarte dla (różnych grup) mieszkańców, w duchu partycypacji i współdecydowania, z możliwością realizacji własnych pomysłów. Warto zatrudnić lokalnych animatorów, którzy sprawowałyby opiekę nad tego rodzaju placówkami oraz działałyby na rzecz integracji lokalnych społeczności. Ponadto pożądane (wspólnie z użytkownikami) jest wypracowanie pewnych zasad, czy regulaminów, które z jednej strony pozwalałyby na swobodę w realizacji pomysłów mieszkańców, a z drugiej – regulowałyby kwestię dostępu oraz odpowiedzialności za powierzony sprzęt i wyposażenie.
- W ocenie lokalnych specjalistów miejscowa oferta jest pozytywnie odbierana przez mieszkańców. Większość badanych deklaruje, że w ich podmiotach nie są wdrożone systemowe rozwiązania w obszarze monitorowania poziomu zadowolenia odbiorców (jak np. badania satysfakcji).
- Postrzegane mocne strony podmiotów świadczących usługi społeczne na terenie Gminy:
 - ✓ wysoka jakość usług,
 - ✓ pozytywne oceny, wysoki poziom zadowolenia odbiorców,
 - ✓ zaangażowanie, poświęcenie, pasja, chęć działania,
 - ✓ kreatywność, podejmowanie różnych inicjatyw,
 - ✓ kadra specjalistów (część badanych podmiotów), wysoki poziom merytoryczny, doświadczenie, kompetencje, profesjonalizm, odbyte szkolenia, przyjęta metodyka pracy,
 - ✓ samoorganizacja, działalność na rzecz integracji społecznej,
 - ✓ skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych,

- ✓ dobre relacje, współpraca z Gminą (część badanych podmiotów),
 - ✓ sprzęt, wyposażenie (część badanych podmiotów).
- Postrzegane słabe strony podmiotów świadczących usługi społeczne na terenie Gminy:
 - ✓ trudności lokalowe, brak lokalu dostosowanego do specyfiki prowadzonej działalności („W CUK brakuje pomieszczeń, mieścimy się w świetlicy wiejskiej, dzielimy ją z weselami, osiemnastkami, nie mamy sali na zajęcia. W naszym budynku odbywają się sesje rady gminy, w tym czasie są zajęcia perkusisty i radni przychodzili go uczyć i musieliśmy przenieść jego zajęcia. Także warunki lokalowe są słabe, ostatnio był koncert Eleni i musieliśmy odmówić prawie 50 osobom wstępu ponieważ sala była za mała...”, „zbyt mała kuchnia...”, „brakuje nam pomieszczenia...”),
 - ✓ niewystarczające środki finansowe na realizację działań,
 - ✓ brak czasu, konieczność łączenia działalności w sferze pozarządowej z pracą zawodową (część badanych NGO),
 - ✓ zbyt mało terenów inwestycyjnych, pozostających własnością Gminy (organizacje działające na rzecz rozwoju wsi).
 - Większość respondentów deklaruje, że miejscowe instytucje i organizacje podejmują różne formy współpracy (np. wspólna realizacja projektów lub wydarzeń okolicznościowych, jak np. Dzień Seniora, Dzień Dziecka, festyny, zawody sportowe). Tego rodzaju współpraca międzysektorowa jest najbardziej rozwinięta w przypadku miejscowych instytucji, które kooperują z innymi podmiotami publicznymi (CUK, GOPS), organizacjami „trzeciego sektora”, liderami lokalnymi (np. sołtysami). W przypadku mniejszych organizacji tego rodzaju współpraca częściej ma wymiar akcyjny, doraźny. Warto dodać, że różne formy kooperacji i wymiany doświadczeń podejmują miejscowe koła gospodyń wiejskich.

- Wszyscy uczestnicy badania deklarują otwartość na podejmowanie różnych form współpracy w przyszłości. Dotyczy to zarówno doraźnych działań o niewielkim zasięgu, jak i realizacji większych przedsięwzięć o wymiarze interdyscyplinarnym.
- Respondenci różnią się pod względem oceny aktywności społecznej mieszkańców. Większość badanych podziela przekonanie, że w Gminie funkcjonuje dość duża liczba organizacji pozarządowych („jest bardzo dużo organizacji pozarządowych, często te organizacje powstawały inspirowane tym, co dzieje się po sąsiedzku. Gmina Szydłowo jest fajnym przykładem, dużo tutaj się dzieje...”), jednak ogólny poziom aktywności jest średni, przeciętny („na wsi jest bardzo ciężko z takimi sprawami, ciężko jest ludzi wyciągnąć z domu. (...) Mamy ok 180 członków, ale aktywnych jest około 40 osób...”).
- W tym kontekście szczególnie istotnym wyzwaniem są działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej, np. integracji „starych” i „nowych” mieszkańców Gminy („problemem, jest to, że Gmina składa się z dwóch grup mieszkańców, jedni mieszkają tu od lat, a drudzy to mieszkańcy nowi, napływowi, dla których nasza gmina jest tylko sypialnią...”).

Poziom wiedzy naszych rozmówców na temat procesu tworzenia Centrum Usług Społecznych jest zróżnicowany. Część badanych posiada raczej ogólnikowe lub fragmentaryczne informacje na ten temat („słyszałam o tym, ale absolutnie nie znam szczegółów...”). Pierwsze skojarzenia – jeśli występują – wiążą się z ideą „wyjścia poza obszar pomocy społecznej”, kompleksowością, świadczeniem usług „w jednym miejscu” („wiem, że ma powstać CUS, będzie pełnić rozszerzoną rolę, oferować usługi dla wszystkich mieszkańców. Jest miejsce dla takiego tworu, chociaż ja jestem zdania, że pracownicy socjalni powinni się zajmować pracą socjalną a nie organizowaniem życia kulturalnego, czy tym podobnych rzeczy, bo na tym mogą się nie znać...”, „CUS będzie instytucją, która będzie oferować usługi wszystkim mieszkańcom, nie tylko najuboższymi...”, „ma być to organizacja, która nie jest skostniała, ale otwarta na ludzi i odpowiada na ich potrzeby...”).

Respondenci mają następujące przemyślenia, związane z tworzeniem CUS w Gminie Szydłowo:

- Większość rozmówców przyjmuje pomysł utworzenia CUS z nadzieją, że nowa instytucja wywoła impuls rozwojowy w sferze społecznej Gminy.
- Respondenci wiążą nadzieje z możliwością dobrego rozpoznania sytuacji społecznej Gminy przez CUS, a także wzmocnienia aktywizacji oraz integracji mieszkańców.
- Ważnym aspektem jest również poszerzenie lokalnej oferty i zapewnienie wysokiej jakości usług społecznych.
- Przede wszystkim oczekuje się, że nowa instytucja będzie „wychodzić poza sferę pomocy społecznej”. W ocenie badanych będzie oznaczać istotne poszerzenie lokalnej oferty usług społecznych dla mieszkańców. Niezmiernie ważnym aspektem jest zmiana wizerunku nowej instytucji, polegająca na przełamaniu negatywnego stereotypu pomocy społecznej oraz jej klientów („myślę, że to w dobrym kierunku idzie. GOPS tylko skupiał się na dawaniu zapomóg tym, co już potrzebują, a tak dla seniorów to pomocy za bardzo nie było...”, „instytucja ma nie tylko dawać, ale również motywować do działania. CUS będzie działało trochę jak przedsiębiorstwo, które będzie proponować usługi, na które będzie znajdować chętnych. Tak, aby ludzie nie tylko dostawali marchewkę, ale trochę jej poszukali. Jeżeli pracownik OSL będzie osobą energiczną, działającą, to naprawdę fajny pomysł...”).
- W opinii badanych niezwykle istotną kwestią jest umiejętne wypromowanie nowej instytucji i samej idei usług społecznych. W tym kontekście szczególnie istotne jest wdrożenie systemowych rozwiązań z zakresu komunikacji społecznej, zmierzających do zbudowania rozpoznawalności oraz pożądanego (pozytywnego) wizerunku nowotworzonego CUS.
- Koniecznym warunkiem skutecznego działania CUS jest dobra współpraca międzyinstytucjonalna w środowisku lokalnym. W tym kontekście uczestnicy badania formułowali następujące oczekiwania, dotyczące pożądanej roli nowej instytucji:

✓ partner, podmiot budujący partnerskie relacje z otoczeniem,

- ✓ instytucja, która poszerza dostęp mieszkańców do usług społecznych, oferuje kompleksową ofertę i aktywnie włącza obywateli w rozwój sektora usługowego,
- ✓ podmiot, który pomaga w dotarciu do mieszkańców lokalnym podmiotom realizującym usługi społeczne, pośrednik, który „sprzedaje” usługi lokalnych podmiotów mieszkańcom Gminy („skrzynka kontaktowa...”),
- ✓ organizator, koordynator usług społecznych i szeroko rozumianych działań w sferze społecznej Gminy, instytucja, która zapewnia efekt synergii, spójność i racjonalność działań podejmowanych w sferze społecznej,
- ✓ instytucja, która funkcjonuje „na równych prawach” z innymi, nie pełni roli nadrzędnej, nie wchodzi w kompetencje innych podmiotów, a buduje współpracę międzyinstytucjonalną i międzysektorową w środowisku lokalnym na zasadach partnerskich,
- ✓ dystrybutor środków publicznych, podmiot finansujący i zlecający usługi społeczne, racjonalne wydatkowanie środków publicznych,
- ✓ instytucja, która inicjuje, inspirowuje, stymuluje oraz siecjuje działania różnych realizatorów usług społecznych, a także wspiera organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej (np. nie tylko zleca usługi, ale również wspomaga organizacje w pozyskiwaniu środków zewnętrznych lub rozliczaniu projektów, udziela wsparcia merytorycznego, kadrowego, rzeczowego i lokalowego, tworzy transparentny sektor usług społecznych itp.),
- ✓ podmiot, który „prowadzi dystrybucję usług społecznych” na całym obszarze gminy, a więc tworzy zdecentralizowany rynek usług, blisko miejsc zamieszkania potencjalnych odbiorców, w oparciu o sołectwa i rozproszone miejsca aktywności lokalnej, jak np. świetlice wiejskie,
- ✓ centrum budowania relacji i wsparcia aktywności społecznej mieszkańców, zwiększenie poziomu spójności społecznej (w tym integracja „starych” i „nowych” mieszkańców, w ujęciu przestrzennym, międzypokoleniowa),

- ✓ punkt informacyjny – gromadzenie aktualnej i pełnej wiedzy na temat lokalnej oferty usług społecznych (świadczonych przez wszystkie instytucje lokalne oraz podmioty niepubliczne) – prowadzenie aktualnej bazy usług społecznych, promocja działań społecznych w Gminie,
 - ✓ instytucja zapewniająca wysoką jakość usług społecznych, prowadząca stały monitoring, tworząca standardy usług społecznych,
 - ✓ podmiot skutecznie pozyskujący środki zewnętrzne na potrzeby Gminy i jej mieszkańców.
- Jako potencjalne bariery lub wyzwania związane z procesem tworzenia CUS respondenci postrzegają:
 - ✓ konieczność zapewnienia odpowiednich środków na sfinansowanie usług społecznych w dłuższej perspektywie czasowej, zwłaszcza po zakończeniu projektu („podtrzymanie, zapewnienie trwałości...”, „za jakością muszą pójść pieniądze...”, „zobaczymy, co będzie za 3 lata...”),
 - ✓ zapewnienie równomiernego dostępu mieszkańców do lokalnej oferty (ze względu na rozproszenie terytorialne i nierównomierny rozwój Gminy),
 - ✓ konieczność zapewnienia profesjonalnej kadry w samej instytucji – CUS, a także zapewnienie zasobów i „mocy przerobowych”, adekwatnych do zaplanowanych zadań,
 - ✓ zapewnienie warunków odpowiednich lokalowych do kompleksowej i profesjonalnej obsługi mieszkańców,
 - ✓ niezrozumienie idei CUS, nadmiernie rozbudowane oczekiwania względem nowej instytucji (dotyczy to nie tylko „zwykłych” mieszkańców, ale również radnych i przedstawicieli instytucji lokalnych),
 - ✓ potencjalna niechęć mieszkańców do korzystania z oferty CUS („naturalny opór przed zmianą...”),

- ✓ ewentualne uzależnienie od czynników politycznych i polityki samorządowej („czynnik wyborczy, stabilność polityczna, wpisanie systemu usług w lokalny układ władzy...”),
 - ✓ zapewnienie lokali przeznaczonych na realizację usług społecznych,
 - ✓ trudności z wyłonieniem profesjonalnych usługodawców,
 - ✓ promocję, dotarcie do mieszkańców z informacją o nowopowstającej instytucji.
- Badani eksperci formułują następujące obszary, czy wyzwania społeczne, które – w ich ocenie – powinny być istotne w działalności przyszłego CUS:
 - ✓ integracja społeczna, w tym „starych” i „nowych” mieszkańców („jeśli chodzi o aktywność, trzeba to mierzyć w dwóch prędkościach...”), działania międzypokoleniowe, w ujęciu przestrzennym, samopomoc sąsiedzka,
 - ✓ tworzenie miejsc spotkań i integracji mieszkańców (w niektórych miejscowościach tego rodzaju miejsca funkcjonują, w innych ich brakuje): świetlic, klubów, kawiarni,
 - ✓ organizacja transportu do miejsca świadczenia usług oraz tworzenie rozproszonej oferty usług,
 - ✓ oferta dla młodzieży (np. półkolonie),
 - ✓ wsparcie rodzin, zajęcia dla rodzin z dziećmi (np. łączone, w których rodzice mogliby wziąć udział wspólnie z dziećmi), wzmocnienie kompetencji rodzicielskich,
 - ✓ wsparcie i aktywizacja seniorów („niektórych trzeba wyrwać z domu...”), w tym zwłaszcza osób samotnych,
 - ✓ działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami (i ich rodzin), np. usługi opiekuńcze, asystenckie,
 - ✓ wsparcie osób z uzależnieniami i ich rodzin („w Gminie problem alkoholowy jest bardzo rozpowszechniony...”),

- ✓ pomaganie osobom w kryzysie zdrowia psychicznego, pomoc terapeutyczna, psychologiczna i psychiatryczna (w tym dla młodzieży),
- ✓ usługa logopedy i neurologopedy,
- ✓ aktywizacja lub reintegracja zawodowa,
- ✓ rehabilitacja, fizjoterapia,
- ✓ usługi ochrony zdrowia,
- ✓ sport i rekreacja, oferta aktywności ruchowej,
- ✓ usługi i wydarzenia kulturalne, wyjazdy związane z uczestnictwem w kulturze.

W badaniu jakościowym wzięli udział również przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie, a więc przyszłego Centrum Usług Społecznych. Pracownicy GOPS wyrażali następujące refleksje na temat procesu tworzenia CUS:

- Kluczowym wyzwaniem będzie zapewnienie profesjonalnej kadry CUS i zmiana sposobu funkcjonowania dotychczasowego GOPS. W tym kontekście konieczne jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla zespołu ww. instytucji (w tym m.in. dostępu do profesjonalnych szkoleń, czy wizyt studyjnych, ale również dbałości o dobrostan psychiczny).
- Ważnym zadaniem będzie pogodzenie dotychczasowych zadań GOPS (z obszaru pomocy społecznej) oraz nowych – z obszaru usług. Wiążą się z tym wyzwania o wymiarze wewnętrznym (zapewnienie spójności, integracja pracowników wykonujących zadania w obszarze pomocy i usług społecznych), jak również zewnętrznym (pogodzenie obsługi dotychczasowych mieszkańców, korzystających z pomocy społecznej ze świadczeniem usług o charakterze powszechnym, skierowanych do społeczności lokalnej).
- Tworzenie CUS to również liczne wyzwania o charakterze organizacyjnym i administracyjnym. Reorganizacja wiąże się z koniecznością opracowania nowych dokumentów i procedur wewnętrznych, choć w tym aspekcie pomocne mogą okazać się doświadczenia już istniejących CUS.

- Ważnym wyzwaniem będzie zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych do obsługi mieszkańców. W pierwszej połowie roku 2024 planowane jest przeprowadzenie prac remontowych, co będzie realizowane równoległe z procesem organizowania CUS i wdrażania nowych usług społecznych („od stycznia do czerwca czeka nas trudny okres...”).
- W przyszłości miarą sukcesu CUS byłaby liczba oraz wysoka jakość świadczonych usług, a – w szerszym ujęciu – rozwój lokalny, zwiększenie poziomu aktywności społecznej mieszkańców i ich wysoki poziom satysfakcji z jakości życia („również wybory będą jakąś weryfikacją...”). Ważnym aspektem będzie również zapewnienie stabilności i ciągłości realizowanych usług („są klienci, działają usługi społeczne, instytucja tętni życiem, są podpisane umowy, jest zapewniona ciągłość wykonawcza, wszystko działa systematycznie, a nie akcyjnie i projektowo...”).
- a także trwałości uzyskanych rezultatów w dłuższej perspektywie czasowej.
- Istotną kwestią będzie również zapewnienie odpowiedniej liczby profesjonalnych realizatorów usług społecznych. Jak przekonują pracownicy GOPS, w Gminie funkcjonują realizatorzy usług społecznych, jednak ich potencjał jest niewystarczający. W tym kontekście niezmiernie ważne będzie stworzenie systemowych rozwiązań na rzecz wsparcia wykonawców i tworzenia profesjonalnego rynku usług społecznych (wsparcie merytoryczne, lokalowe, rzeczowe, administracyjne). Inną ścieżką jest poszukiwanie wykonawców usług społecznych spoza Gminy (najczęściej z Piły), które mogłyby zaspokoić potrzeby lokalne.

6. Analiza wyników badania jakościowego z odbiorcami usług społecznych

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania jakościowego z przedstawicielami wybranych grup odbiorców usług społecznych w Gminie Szydłowo. Przeprowadzono warsztaty, podczas których wykorzystane zostały techniki projekcyjne z obszaru *Service Design* (społeczne projektowanie usług), zaczerpnięte z metodologii *Design Thinking*. Łącznie przeprowadzono 4 spotkania, po jednym z przedstawicielami następujących grup odbiorców usług społecznych:

- seniorzy,
- przedstawiciele rodzin z dziećmi,
- osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny,
- dzieci i młodzież.

Respondenci ze wszystkich ww. grup sformułowali opinie na temat mocnych i słabych stron życia w Gminie. Poniżej zaprezentowane zostało zestawienie najważniejszych wątków dyskusji z podziałem na postrzegane atuty i mankamenty.

Seniorzy:

Tabela 38. Ocena jakości życia w Gminie

<u>Mocne strony:</u>	<u>Słabe strony:</u>
- cisza, spokój - estetyka, walory przyrodniczo-krajobrazowe - ludzie, relacje międzyludzkie - inwestycje, rozwój gminy - nowe osiedla, duża liczba nowych mieszkańców - przedszkole - oferta kulturalna (wydarzenia, zajęcia, instytucje kultury) - aktywność społeczna: sołtysi, rady sołeckie, koła gospodyń wiejskich („w ostatnich 3-4 latach ta aktywność zdecydowanie wzrosła...”) - ekologia, czyste środowisko, dostęp do zdrowej żywności („ludzie uprawiają warzywa na własnych działkach...”) - oferta dla seniorów, w tym Dzienny Dom Seniora w Róży Wielkiej: - ludzie, relacje z ludźmi („lekarstwo na samotność...”) - kadra, osoby prowadzące zajęcia - infrastruktura, dobre warunki lokalowe, sanitariaty - ogród - poczęstunek - oferta zajęć: ruchowe, manualne, kulturalne – możliwość rozwoju - wycieczki, wyjazdy - pożądane jest zwiększenie częstości zajęć	- smog, niska jakość powietrza („palenie śmieci...”) - brak sklepów wiejskich (w niektórych miejscowościach) - połączenia komunikacyjne, niedogodna siatka połączeń, np. między niektórymi miejscowościami („dobre połączenia są przy głównej trasie...”, „do niektórych osiedli dojeżdżają autobusy z Piły...”) - część badanych uważa, że trudności związane z przemieszczaniem się mogą być barierą korzystania z lokalnej oferty usług społecznych - brak własnej oczyszczalni, wysokie ceny ścieków - zbyt mała liczba miejsc spotkań - zbyt uboga oferta czasu wolnego dla dzieci i młodzieży („młodzież głównie spędza czas na przystankach...”, „świetlice wiejskie są mało dostępne...”, „brakuje lidera, opiekuna...”) - integracja „starych” i „nowych” mieszkańców Gminy („nowi mieszkańcy nie utożsamiają się z Gminą, nie płacą podatków...”, „gmina jest traktowana, jak sypialnia...”) - niewystarczający dostęp do usług, jak np. fryzjer, czy kosmetyczka - niewystarczający dostęp do rehabilitacji - jakość i dostępność usług ochrony zdrowia

Tabela 39. Zdiagnozowane potrzeby oraz idealna oferta usług

<u>Potrzeby, korzyści, pragnienia:</u>	<u>Idealna oferta:</u>
- TRANSPORT - ZDROWIE - KULTURA, CZAS WOLNY - EDUKACJA, ROZWÓJ - ŻYCIE CODZIENNE	- TRANSPORT - transport do miejsca realizacji zajęć - gminny transport zbiorowy (między poszczególnymi miejscowościami) - taksówka dla seniora - wyjazdy, wycieczki - ZDROWIE - dostęp do lekarzy specjalistów - lokalny ośrodek zdrowia, podstawowa opieka zdrowotna - dostępność i jakość usług („nasz ośrodek działa nie najgorzej...”) - dostęp do rehabilitacji („trzeba jeździć do Piły...”), usługi dopasowane do indywidualnych potrzeb („proste” lub „zaawansowane”), odpowiednia liczba godzin, dostępność cenowa („powinno być 15-25 zł za godzinę...”) - KULTURA, CZAS WOLNY - klub seniora z bogatą ofertą zajęć i rehabilitacji - miejsca spotkań, np. dostępne świetlice wiejskie - wycieczki - wyjazdy związane z uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych - taniec - oferta CUK i biblioteki EDUKACJA, ROZWÓJ - dietetyk - kursy zdrowego gotowania i odżywiania - ŻYCIE CODZIENNE - złota rączka - fryzjer (mobilny) - kosmetyczka (mobilna) - podolog

Przedstawiciele rodzin z dziećmi:

Tabela 40. Ocena jakości życia w Gminie

<u>Mocne strony:</u>	<u>Słabe strony:</u>
- cisza, spokój - estetyka, walory przyrodniczo-krajobrazowe, szlaki turystyczne (potencjał rozwoju turystyki) - typowa gmina podmiejska, nowe osiedla, duża liczba nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi) - inwestycje, rozwój gminy - oferta kulturalna (CUK): oferta dla różnych grup wiekowych - miejsca spotkań dla rodzin z dziećmi: place zabaw, siłownie plenerowe, świetlice - zajęcia dla rodziców, np. szkoła dla rodziców, Wielkopolski Klub Rodziny („można uzyskać pomoc...”) - rosnąca aktywność społeczna mieszkańców: - działające organizacje pozarządowe (z terenu gminy i spoza gminy) - Młodzieżowa Rada Gminy - rosnąca frekwencja podczas wydarzeń gminnych, jak np. dożynki - przepływ informacji w społeczności lokalnej: Facebook, spotkania wiejskie (z udziałem wójta i radnych)	- nierównomierny rozwój gminy (np. brak zasięgu telefonii komórkowej, utrudniony dostęp do internetu) - świetlice wiejskie powinny być bardziej dostępne, otwarte, doinwestowane, a do ich obsługi należy zatrudnić animatorów - niewystarczająca oferta zajęć dla młodzieży: korepetycji, zajęć dodatkowych, pomocy w odrabianiu lekcji - niewystarczająco rozwinięty transport i komunikacja: połączenia komunikacyjne wewnątrz gminy, między poszczególnymi miejscowościami („dobry dojazd jest tylko przy głównej trasie...”, „trzeba liczyć na autobusy szkolne, ale one mają swoje godziny...’) - komunikacja społeczna, nie do końca sprawny przepływ informacji na temat spraw lokalnych

Tabela 41. Zdiagnozowane potrzeby oraz idealna oferta usług

<u>Potrzeby, korzyści, pragnienia:</u>	<u>Idealna oferta:</u>
- ZDROWIE - EDUKACJA, ROZWÓJ - KULTURA - CZAS WOLNY - TRANSPORT - AKTYWIZACJA SPOŁECZNA	ZDROWIE - usługi psychologiczne - logopeda - zdrowie psychiczne, np. wsparcie dla osób w depresji (anonimowo, dyskretnie) EDUKACJA, ROZWÓJ - zajęcia dla młodzieży (oferta rozproszona terytorialnie, regularna, systematyczna): zajęcia dodatkowe, korepetycje, pomoc w odrabianiu lekcji, rozwój kompetencji społecznych - rozwój kompetencji rodzicielskich (zajęcia dla rodziców, Wielkopolski Klub Rodziny) KULTURA, CZAS WOLNY

	- klub dla matek z małymi dziećmi - półkolonie, dzienny pobyt, opieka nad dziećmi - wykorzystanie potencjału świetlic wiejskich: otwartość, dostępność, zmniejszenie biurokracji („mniejsza proceduralność, mniej formalności...”), zatrudnienie animatorów w świetlicach - oferta kulturalna (CUK) - placówki pobytu dziennego dla dzieci - półkolonie dla dzieci, np. podczas ferii zimowych - wykorzystanie potencjału turystycznego gminy, np. spływy kajakowe, <i>survival</i> - przepływ informacji na temat dostępnej oferty TRANSPORT - sprawny transport publiczny, połączenia między poszczególnymi miejscowościami, siatka połączeń dostosowana do potrzeb (różnych grup) mieszkańców AKTYWIZACJA SPOŁECZNA - bank pomysłów („żeby sami mieszkańcy zgłaszali pomysły, w jaki sposób rozwijać swoje pasje...”)

Osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny:

Tabela 42. Ocena jakości życia w Gminie

<u>Mocne strony:</u> - estetyka, walory przyrodniczo-krajobrazowe - infrastruktura, inwestycje drogowe - place zabaw - remonty, stan techniczny i wyposażenie szkół, rozbudowa szkół i przedszkoli - transport gminny dla osób z niepełnosprawnościami - działania na rzecz integracji społecznej, w tym „starych” i „nowych” mieszkańców gminy, imigrantów z Ukrainy („są spotkania integracyjne...”) - dziedzictwo kulturalne (część rozmówców): wydarzenia gminne, jak dożynki, konkursy na wieńce dożynkowe - wzrost aktywności społecznej: organizacje pozarządowe, oddolne inicjatywy, Młodzieżowa Rada Gminy, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne - miejsca spotkań: świetlice wiejskie, udostępniana mieszkańcom salka parafialna w jednej z parafii	<u>Słabe strony:</u> - dostępność, bariery architektoniczne: stan lub brak dróg, chodników, niewystarczające oświetlenie - transport zbiorowy, połączenia komunikacyjne między poszczególnymi miejscowościami („są tylko autobusy szkolne...”) - niewystarczający dostęp do rehabilitacji - zbyt mały dostęp do usług specjalistycznych: SI, logopedy, psychologa - zbyt małe wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin (ogólnie)

Tabela 43. Zdiagnozowane potrzeby oraz idealna oferta usług

<u>Potrzeby, korzyści, pragnienia:</u>	<u>Idealna oferta:</u>
- ŻYCIE CODZIENNE - TRANSPORT - WSPARCIE OPIEKUNÓW - ZDROWIE - SAMODZIELNOŚĆ - AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA	ŻYCIE CODZIENNE - dostępność, likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej - możliwość przystosowania łazienki do potrzeb osoby z niepełnosprawnością (wraz z odpowiednim wyposażeniem) - przełamywanie stereotypów, m.in. w szkołach („ważne są reakcje dzieci zdrowych...”, „brakuje rozmowy, jest takie odpychanie...”) TRANSPORT - transport dla osób z (różnymi) niepełnosprawnościami, nie tylko z niepełnosprawnością ruchową - karta parkingowa dla osób z niepełnosprawnościami WSPARCIE OPIEKUNÓW - opieka wytchnieniowa - „pobyt wytchnieniowy” ZDROWIE, SAMODZIELNOŚĆ - podstawowa opieka zdrowotna - dostęp do lekarzy specjalistów - dostęp do rehabilitacji - turnusy rehabilitacyjne - możliwość skorzystania z usług Wielkopolskiego Samorządowego Centrum Edukacji i Terapii w Starej Łubiance (aktualnie brak jest takiej możliwości dla mieszkańców) - usługi specjalistyczne: psycholog, logopeda, zajęcia SI - dostęp do ubezpieczeń, zwrot kosztów leczenia AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA, ROZWÓJ - warsztat terapii zajęciowej (działający) – integracja, wymiana doświadczeń, rozwój, „grupa wsparcia...”

Dzieci i młodzież:

Tabela 44. Ocena jakości życia w Gminie

<u>Mocne strony:</u> - oferta sportowa, możliwości uprawiania sportu: piłka nożna, siatkówka, sporty walki - estetyka, ładna okolica, przyroda, krajobraz - miejsca spotkań, np. świetlice wiejskie - inwestycje, rozwój - ludzie, relacje międzyludzkie	<u>Słabe strony:</u> - niewystarczająco rozwinięta komunikacja wewnątrz gminy, zbyt rzadko kursujące busy i autobusy, dojazd do Piły i Wałcza, cena, godziny kursowania, siatka połączeń - zbyt mało ścieżek rowerowych - bezpieczeństwo drogowe - okolice „Grzybka” – spożywanie alkoholu, uzależnienia - zbyt scentralizowana oferta kulturalna, zbyt uboga oferta w niektórych miejscowościach (np. usługi biblioteczne)

Tabela 45. Zdiagnozowane potrzeby oraz idealna oferta

<u>Potrzeby, korzyści, pragnienia:</u> KULTURA, CZAS WOLNY EDUKACJA TRANSPORT WSPARCIE AKTYWIZACJA	<u>Idealna oferta:</u> KULTURA, ROZRYWKA, CZAS WOLNY - miejsca spotkań, świetlice wiejskie - zajęcia: artystyczne, wokalne, teatralne, kulinarne - zajęcia sportowe: sporty walki, e-sport, gaming, lodowisko, skate park, ścianka wspinaczkowa - kółka czytelnicze, literackie, filmowe EDUKACJA - nauka języków obcych - spotkania ze znanymi osobami - warsztaty dla rodziców („jak sobie radzić z nastolatkiem...") - nauka kompetencji społecznych - nauka funkcjonowania w social mediach („radzenie sobie z krytyką, akceptacja siebie...") TRANSPORT - sprawny transport zbiorowy na terenie gminy, możliwości dojazdu do Piły WSPARCIE - usługi psychologiczne („psycholog gminny...") AKTYWIZACJA - wolontariat

	- integracja międzypokoleniowa INNE - automaty z żywnością w szkołach

7. Rekomendacje i wnioski

Niniejszy rozdział zawiera podsumowanie całości materiału, zebranego podczas wszystkich etapów badawczych. Poniżej przedstawiamy wnioski i rekomendacje z badania z uwzględnieniem proponowanych kierunków działań, a także sposobu ich wdrożenia.

Kluczowym czynnikiem rozwoju usług społecznych jest zapewnienie ich finansowania (przez Gminę oraz ze środków zewnętrznych). Wyzwaniem jest zapewnienie stabilnych warunków współpracy z nowo powstającym CUS, w tym opłacalności ekonomicznej realizacji usług społecznych. Ze względu na zbyt małą liczbę i niewystarczający potencjał lokalnych podmiotów, potrzebne są działania na rzecz zbudowania trwałego, profesjonalnego rynku usług społecznych. W przyszłości CUS będzie zlecać usługi społeczne (organizacjom pozarządowym, podmiotom ekonomii społecznej, czy przedsiębiorcom), w tym spoza obszaru Gminy (warto podejmować współpracę z podmiotami z siedzibą w Pile), a także tworzyć długofalowe, stabilne rozwiązania na rzecz wzmocnienia rynku usług społecznych. Zapewnienie odpowiednich warunków współpracy powinno korespondować z systemem wsparcia usługodawców. W tym kontekście szczególnie ważne jest:

- zapewnienie opłacalnych ekonomicznie warunków realizacji usług społecznych (np. adekwatnych stawek),
- preferowanie zlecenia usług w ramach zamówień publicznych lub – w mniejszym stopniu – stosowanie trybu konkursowego,
- stosowanie aspektów i klauzul społecznych,
- dłuższa perspektywa czasowa: stosowanie wieloletnich umów na realizację usług społecznych (np. trzyletnich),

- prowadzenie ustawicznej diagnozy potrzeb pod kątem usług społecznych, tworzenie i profilowanie lokalnych podmiotów pod kątem zaspokojenia ww. potrzeb,
- utworzenie systemu wsparcia usługodawców na poziomie lokalnym przez CUS: budowanie partnerskich relacji, wymiana informacji, edukacja, wzmocnienie potencjału PES/PS, monitorowanie jakości świadczonych usług.

Nawiązując do poprzedniego wątku, rekomenduje się **utworzenie przez przyszły CUS systemu skutecznej koordynacji usług oraz współpracy z usługodawcami**. Sieciowanie różnych podmiotów jest jednym z wyzwań, przed którym staje nowa instytucja, tym bardziej, że owa sieć obejmie podmioty zaliczane do różnych sektorów (publicznego, pozarządowego, komercyjnego), charakteryzujące się odmienną logiką działania i tzw. kulturą organizacyjną. Warto wspomnieć, że Centrum będzie ważnym punktem odniesienia dla wielu innych lokalnych instytucji organizujących usługi społeczne, jak np. placówki kulturalne, czy edukacyjne (co nie jest równoznaczne z przejmowaniem ich zadań przez CUS).

Lokalny rynek usług społecznych – ogólnie rzecz biorąc – znajduje się w relatywnie wczesnym stadium rozwoju. Część potencjalnych usługodawców (np. organizacje pozarządowe) realizuje cenne przedsięwzięcia dla miejscowej społeczności, jednak w dużym stopniu nie są oni przygotowani (np. pod względem organizacyjnym i świadomościowym) do profesjonalnego funkcjonowania w modelu usług społecznych (np. nie prowadzą działalności gospodarczej, realizują zadania publiczne zlecane przez administrację w trybie konkursowym lub podejmują tradycyjnie rozumiane działania społeczne, nie definiując ich w kategoriach świadczenia usług). Tworzenie rynku usług społecznych w Gminie Szydłowo to również szeroko rozumiana aktywizacja społeczna, jak również zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych.

Rekomenduje się **utworzenie systemu wsparcia usługodawców przez przyszły CUS**. Proponuje się wyodrębnienie komórki organizacyjnej (lub oddelegowanie osoby) w ramach CUS, która pomagałaby realizatorom usług np. w sprawach proceduralno-administracyjnych, ale również merytorycznych (w tym związanych z zapewnieniem wysokiej jakości usług). Rolą CUS jest tworzenie profesjonalnego rynku usług społecznych,

zatem konieczne jest przygotowanie nowotworzonych oraz już funkcjonujących podmiotów jako potencjalnych wykonawców, gotowych do funkcjonowania w modelu usług społecznych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych, ponieważ **powstawanie rynku usług społecznych sprzyjać będzie ekonomizacji i profesjonalizacji sektora usługodawców w Gminie Szydłowo**. Tworzenie rynku usługodawców to również inwestowanie w lokalnych liderów, stymulowanie powstawania nowych organizacji społecznych, promowanie wolontariatu, czy usług sąsiedzkich.

Poziom wiedzy (różnych grup) mieszkańców Gminy na temat idei utworzenia CUS jest niewystarczający, co potwierdzają zwłaszcza wyniki badania jakościowego. Kluczowym wyzwaniem jest również budowanie wizerunku nowej instytucji w oderwaniu od skojarzeń z GOPS i negatywnego stereotypu pomocy społecznej. Skuteczne wypełnianie roli CUS wiąże się z koniecznością dotarcia z informacją do mieszkańców i zbudowania skutecznej strategii komunikacyjnej. Na podstawie badań można również sformułować wniosek, że przepływ informacji na temat dostępnej oferty jest niewystarczający – **przedstawiciele różnych grup odbiorców deklarowali, że nie czują się wystarczająco poinformowani na temat możliwości skorzystania z usług społecznych w Gminie**, informacja jest rozproszona oraz brakuje wiodącego źródła wiedzy w tym obszarze. Jednocześnie proces tworzenia CUS generuje daleko idące oczekiwania różnych grup mieszkańców, co również wymaga uporządkowania sfery przepływu informacji. Pożądane jest **opracowanie precyzyjnego Planu Komunikacji CUS ze społecznością lokalną**, obejmującego m.in. określenie kluczowych kanałów (nośników) informacji, jak np. lokalne media, w tym społecznościowe, ogłoszenia i ulotki, czy bezpośrednie spotkania z mieszkańcami. Tego rodzaju strategia komunikacyjna powinna być oparta o dywersyfikację różnych kanałów, czy nośników (w taki sposób, aby skutecznie docierać do grup mieszkańców o różnych potrzebach i deficytach). Chodzi tu o wykorzystanie mediów elektronicznych, ale również tradycyjnych, a także uwzględnienie roli osób, czy instytucji, ważnych dla społeczności lokalnej (np. parafii, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, itp.). Proponuje się rozważenie **innowacyjnego podejścia do komunikacji społecznej**, np. przeprowadzenie eksperymentu społecznego polegającego na wypracowaniu autorskich rozwiązań dopasowanych do

lokalnej specyfiki, jak **rozproszone sieci komunikacyjne, oparte o zasoby lokalne** (lokalnych liderów, radnych, sołtysów, relacje sąsiedzkie, miejscowe podmioty, jak ośrodki kultury, świetlice wiejskie, czy placówki edukacyjne, a także sieci cyfrowe). Konieczne jest również wypracowanie skutecznej puli argumentów, a więc korzyści płynących z powstania CUS (dla mieszkańców – lokalnej społeczności oraz dla gminy jako jednostki samorządu terytorialnego). Z pewnością warto prowadzić **wizerunkowe kampanie społeczne**, a także szeroko rozumiane działania edukacyjne w tym obszarze.

Ponadto **rekomenduje się utworzenie platformy usług społecznych w Gminie Szydłowo**, rozumianej jako narzędzie informatyczne zarządzania usługami (np. powiązania pracy koordynatorów usług społecznych i pracowników socjalnych) i zarazem kompleksowe źródło wiedzy oraz instrument kojarzenia przedstawicieli strony podaźowej i popytowej (usługodawców i usługobiorców).

W kontekście społecznych aspektów rozwoju gminy **kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne**. Od wielu lat w Gminie Szydłowo systematycznie zwiększa się liczba mieszkańców, a jednocześnie zmienia się struktura populacji ze względu na wiek. Ze względu na napływ nowych mieszkańców sukcesywnie rośnie udział rodzin z dziećmi w populacji. **Usługi społeczne w Gminie powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi**. Z tego powodu konieczne jest prowadzenie przemyślanej polityki wsparcia rodziny i tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych. Wspomniane usługi to również możliwość tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców i wzmocnienia lokalnej gospodarki. Jednocześnie pożądanym jest tworzenie atrakcyjnej oferty usług dla innych grup odbiorców, w tym m.in. dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy dzieci i młodzieży, co sprzyjać będzie zapewnieniu wysokiej jakości życia w Gminie.

Respondenci z różnych grup (w tym przedstawiciele instytucji publicznych) najczęściej deklarują, że **współpraca międzyinstytucjonalna w Gminie funkcjonuje poprawnie**, choć w tym obszarze nadal pozostaje wiele do zrobienia (nasi rozmówcy różnią się w swoich opiniach odnośnie tej kwestii, część badanych wyrażała pozytywną, a część krytyczną ocenę). Należy dążyć do jej kontynuacji i dalszego rozwoju, co będzie przekładać

się na sprawność funkcjonowania systemu usług społecznych, a w konsekwencji przyczyni się do bardziej skutecznej realizacji zadań. W tym kontekście warto sięgnąć do doświadczeń i wzorców wypracowanych w innych ośrodkach (budowanie współpracy opartej na dobrych relacjach i wzajemnym zaufaniu, wzmocnienie roli CUS jako koordynatora lokalnej polityki społecznej, wzmocnienie platform wymiany wiedzy oraz doświadczeń, tworzenie sytuacji nieformalnych, sprzyjających nawiązywaniu oraz wzmacnianiu relacji). W tym kontekście szczególnie istotne jest rozładowanie potencjalnych napięć związanych z procesem tworzenia CUS, w tym zwłaszcza **przełamanie obaw przedstawicieli niektórych podmiotów, czy aktorów lokalnych**. Z pewnością jest to związane z precyzyjnym określeniem roli Centrum, które – wbrew formułowanym obawom – nie powinno ingerować w zadania pozostałych instytucji. Konieczne jest również zapewnienie, że CUS nie będzie pełnił nadrzędnej roli wobec innych jednostek gminnych, a nowy model współpracy międzyinstytucjonalnej będzie oparty na partnerskich relacjach i wzajemnym poszanowaniu kompetencji różnych podmiotów.

Powstające Centrum Usług Społecznych w Gminie Szydłowo powinno pełnić rolę **koordynatora i współtwórcy lokalnego rynku usług, podmiotu siecującego JST, PES, NGO, biznes i różne grupy mieszkańców**. Funkcją CUS będzie również zapewnienie odpowiedniej jakości usług (we współpracy z usługodawcami). W dłuższej perspektywie CUS mógłby pełnić rolę głównej instytucji, odpowiedzialnej za monitorowanie i diagnozowanie procesów społecznych w Gminie. Innymi słowami, **CUS mógłby stać się kluczowym podmiotem wspomagania rozwoju Gminy**, tworzącym systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy na potrzeby programowania lokalnych polityk publicznych i podejmowania kluczowych decyzji przez władze samorządowe. Co za tym idzie, proponuje się **silne zaakcentowanie roli CUS jako głównej instytucji eksperckiej**, tworzącej systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy, prowadzącej badania i analizy społeczne i tym samym wspomagającej rozwój Gminy. W ten sposób możliwe będzie podejmowanie ważnych decyzji i programowanie lokalnych polityk publicznych w paradygmacie zarządzania opartego na dowodach. Aby CUS mógł skutecznie wypełniać tę rolę, konieczne jest wyposażenie pracowników w odpowiednie kompetencje w obszarze prowadzenia

diagnoz lokalnych, m.in. poprzez szkolenia, czy inne formy edukacyjne w obszarze gromadzenia i przetwarzania danych oraz prowadzenie badań i analiz społecznych. Rolą CUS mogłaby również być koordynacja procesów rozwojowych, w tym np. tworzenia dokumentów strategicznych i programowych (np. w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jak również innych obszarach szeroko rozumianej polityki społecznej Gminy).

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed nowo powstającym CUS jest **konieczność świadczenia usług dla lokalnej społeczności, a więc dla wszystkich grup mieszkańców**. Oznacza to, że Centrum będzie adresować swoje działania nie tylko do odbiorców pomocy społecznej, na czym skupiał się dotychczasowy OPS (choć instytucja ta realizowała również inne przedsięwzięcia). Proponuje się organizację obsługi mieszkańców zgodnie z ideą „jednego okienka”, w jednym budynku, bez stygmatyzowania i podziału na klientów pomocy oraz usług społecznych. Jak już wspomnieliśmy, wskazane jest tworzenie rozproszonego systemu organizacji usług społecznych w gminie, zaprojektowanego w logice zrównoważonego rozwoju, w oparciu o istniejącą infrastrukturę (np. sieć świetlic wiejskich).

Proces tworzenia CUS wymaga również daleko idącej zmiany w samej instytucji. Jak pokazują wyniki badań jakościowych, w zespole GOPS (podobnie, jak we wszystkich podobnych instytucjach w różnych regionach kraju) istnieją wyzwania, związane z koniecznością zmiany sposobu myślenia (przejścia od funkcjonowania w paradygmacie pomocy społecznej do modelu usługowego). Rekomenduje się **podjęcie działań, zmierzających do zmiany tego stanu rzeczy**. Przełamanie tych barier oznacza konieczność wdrożenia procesu zmiany, polegającej na przygotowaniu pracowników CUS do funkcjonowania w modelu usługowym, tym bardziej, że Centrum będzie „instytucją pierwszego kontaktu” dla wielu mieszkańców Gminy. Proponuje się skonstruowanie wielowymiarowego i interdyscyplinarnego **systemu wsparcia zespołu CUS**, z zastosowaniem różnych metod i technik (np. warsztatów, szkoleń, wizyt studyjnych, usług doradczych, superwizji, działań na rzecz zapobiegania wypaleniu zawodowemu).

Bardzo istotnym wyzwaniem jest włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych, tym bardziej, że – jak pokazują badania – aktywność i kapitał społeczny są na średnim, przeciętnym poziomie (w odniesieniu do wyników innych

podobnych pomiarów). Z pewnością można jednak mówić o potencjale społecznego zaangażowania – w Gminie Szydłowo funkcjonują organizacje pozarządowe, liderzy lokalni i grupy nieformalne, co stanowi podstawę do planowania działań w obszarze aktywizacji społecznej. Jednocześnie istotnym wyzwaniem jest szeroko rozumiana integracja społeczności lokalnej (np. „nowych” i „starych” mieszkańców, międzypokoleniowa, jak również w wymiarze przestrzennym). Zgodnie z ideą centrów usług społecznych, owe **usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców**. Tworzenie profesjonalnego rynku usług i sieci usługodawców nie może pozostawać w sprzeczności z misją i wrażliwością społeczną. W tym kontekście szczególnie istotną rolę pełnić będą Organizatorzy Społeczności Lokalnej, działający na rzecz zmotywowania i włączania (różnych grup) mieszkańców. Konieczne jest prowadzenie systematycznych mikro-diagnoz (w ujęciu przestrzennym lub kategoryjnym) i ich praktyczne zastosowanie, tj. prowadzenie działań animacyjnych, dopasowanych do precyzyjnie zidentyfikowanych potrzeb. Proponuje się również wzmocnienie innych instrumentów „uspołeczniania” usług społecznych, jak np. wolontariatu, działań sąsiedzkich, czy innych rozwiązań o charakterze wzajemnościowym (w ten sposób mogą być zaspokajane potrzeby różnych grup odbiorców, jak np. seniorzy, czy osoby z niepełnosprawnościami).

Jak pokazują badania, wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Szydłowo istnieje przyzwolenie na tworzenie (częściowo) odpłatnej oferty usług społecznych (relatywnie wysokie – na tle podobnych pomiarów, realizowanych w innych gminach). 61 proc. badanych chciałoby korzystać z usług odpłatnych (jeśli byłaby taka konieczność), natomiast 25 proc. deklaruje chęć skorzystania z usług nieodpłatnych. **Zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych**. Uzupełnienie oferty o usługi odpłatne nie może jednak pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerszych grup mieszkańców. **Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia**. Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast

z całą pewnością nie mogą być czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

Jak już wspomnieliśmy, **oferta usług społecznych oraz sposób ich świadczenia muszą być dopasowane do precyzyjnie zdiagnozowanych potrzeb odbiorców.** Na podstawie zrealizowanych badań można dodać, że wspomniana oferta powinna być wielowymiarowa i kompleksowa. W dużym stopniu chodzi o zaspokojenie różnych kategorii potrzeb: niższego i wyższego rzędu. **Rekomenduje się zapewnienie możliwości tworzenia dopasowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców, możliwie rozbudowanych pakietów usług społecznych.** Kompleksowość oferty oznacza również zaspokajanie zróżnicowanych oczekiwań (różnych grup) odbiorców. Tego rodzaju pakiety usług powinny być szerokie i zaspokajać różne kategorie potrzeb odbiorców (podstawowe i bardziej zaawansowane). Warto podkreślić, że dotyczy to wszystkich grup odbiorców, w tym klientów pomocy społecznej, którzy – oprócz świadczeń z systemu pomocy społecznej – mogliby otrzymywać w pakiecie np. usługę edukacyjną lub kulturalną. Niniejszy raport zawiera wiele szczegółowych wskazówek, które mogą posłużyć do skonstruowania optymalnych pakietów usług, dopasowanych do zdiagnozowanych potrzeb różnych grup odbiorców. Jednocześnie warto zaznaczyć, że tworzenie pakietów usług nie może być obligatoryjne i – co do zasady – musi wynikać z indywidualnej diagnozy potrzeb danego mieszkańca.

W kontekście planowanych działań w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej należy zwrócić uwagę na kilka następujących informacji, płynących z badań. Wskaźniki kapitału społecznego i aktywności mieszkańców są na przeciętnym poziomie (w niektórych aspektach – ponadprzeciętnym), w porównaniu do wyników innych badań (realizowanych w innych gminach o podobnej liczbie mieszkańców). 77 proc. badanych wiąże przyszłość (swoją i swojej rodziny) z Gminą Szydłowo, 61 proc. badanych deklaruje wysoki poziom poczucia sprawczości, zaś 17 proc. deklaruje wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi. 62 proc. badanych jest zadowolonych ze swoich relacji z sąsiadami, natomiast 94 proc.

podejmowało przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (jest to wysoki rezultat na tle innych podobnych pomiarów).

Podsumowując, warto zwrócić uwagę na następujące wyzwania, które będą mieć istotne znaczenie w kontekście procesu tworzenia CUS:

- zapewnienie spójności społecznej, w tym zwłaszcza integracja „starych” i „nowych” mieszkańców,
- usługi transportowe dla mieszkańców (różnych części) Gminy,
- tworzenie rozproszonej oferty usług społecznych (np. mobilnej, rotacyjnej), w oparciu o świetlice wiejskie oraz tworzenie miejsc spotkań, rozbudowa infrastruktury/bazy lokalowej,
- tworzenie oferty czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców,
- zapewnienie trwałego, regularnego i stabilnego systemu usług społecznych, pozbawionego znamion akcyjności, czy projektowości,
- wsparcie dla różnych grup mieszkańców, w tym rodzin, młodzieży, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami,
- wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy jako narzędzia rozwoju i budowania wysokiej jakości życia mieszkańców (również w kontekście usług społecznych),
- plan komunikacji społecznej, dotarcie do mieszkańców z informacją o CUS i ofercie usług społecznych.

W nawiązaniu do powyższych rezultatów warto zwrócić uwagę na fakt, że działania OSŁ w nowo powstającym CUS powinny być realizowane na dwóch poziomach: strategiczno-programowym, jak również w formie bezpośredniej pracy animacyjnej z mieszkańcami (grupami, społecznościami). Działania strategiczno-programowe będą wynikać m.in. z niniejszej diagnozy. Dzięki temu badaniu zostały rozpoznane i zmapowane zostały różnego typu społeczności: terytorialne (osiedla mieszkaniowe) lub kategoriaalne, mające wspólne interesy lub tożsamość. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie decyzji o wyborze społeczności, z którymi OSŁ-owiec będzie pracował w najbliższym czasie, a także do jakich społeczności będą kierowane działania animacyjne. W ramach działań strategiczno-

programowych zostanie opracowany Plan OSŁ, będący częścią Planu Wdrażania CUS. Wspomniany plan powinien zostać przygotowany w oparciu o metodykę pracy środowiskowej, w nawiązaniu do kluczowych polskich (CAL, OSŁ) i zagranicznych (metoda ABCD) podejść w zakresie rozwijania potencjału społeczności lokalnych. W Planie OSŁ kluczowe będą następujące elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej, zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja), jak również wskazanie głównych aktorów OSŁ.

Bezpośrednia praca animacyjna z mieszkańcami może zakładać wykorzystanie dwóch narzędzi osiowych: społeczności terytorialnej i społeczności kategoryjnej. Wspierającymi narzędziami mogą być np.: lokalne partnerstwo wielosektorowe, w tym wolontariat, wydarzenia społecznościowe, rzecznictwo oraz informacja obywatelska. Konieczne jest zadbanie o metodyczną spójność, którą można przedstawić jako realizację dwóch faz animacji społecznej:

- Preanimacja. Na tym etapie OSŁ-wiec wchodzi w środowisko. Szuka kontaktu, „zahaczenia” w środowisku lokalnym. Może to być wiarygodna organizacja, grupa lub lider lub autorytet środowiskowy. Stopniowo tworzy zespół ludzi – grupę roboczą. Razem z grupą mieszkańców pogłębia wstępną diagnozę z akcentem na rozpoznanie środowiskowych potencjałów. Stopniowo buduje zaufanie.
- Animacja właściwa. Na tym etapie grupa zaczyna pracować nad projektem animacyjnym. Rozróżnić można projekty aktywizacyjne (chodzi o osiągnięcie w krótkim czasie widocznych zmian) oraz projekty animacyjne (akcent w nich położony jest na osiągnięcie celów długofalowych, zmotywowanie społeczności do podjęcia współpracy). W ramach pracy nad projektem przechodzi się klasyczne elementy planistyczne: określenie celów (bezpośrednich i pośrednich), odbiorców bezpośrednich i pośrednich, wskazanie rezultatów i wpływu społecznego, określenie zadań, wskazanie zasobów i metod pracy, opracowanie harmonogramu, budżetu, sposobów komunikowania i promocji oraz zasad ewaluacji.